

Cami Sohbetleri

**Âyet Hadis
Dinî Bilgiler**

NİSAN 2018

İSTANBUL MÜFTÜLÜĞÜ

Genel Koordinatör

Prof. Dr. Hasan Kâmil YILMAZ

İstanbul Müftüsü

Yayın Yönetmeni

Veysel İŞILDAR

İstanbul Müftü Yardımcısı

DERLEME HEYETİ

Başvaiz Fatma BAYRAM (*Dini Bilgiler*)

Vaiz Muhammet Sönmez BAYRAKTAR (*Dini Bilgiler*)

Baş İmam Hatip Ömer CİHANGİR (*Ayetler ve Tefsirleri*)

İmam Hatip Mesut ÇAKIR (*Hadisler ve Şerhleri*)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

AYET-İ KERİME VE MEALİ

إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا

“Eğer iyilik ederseniz kendiniz için iyilik etmiş olursunuz; kötülük ederseniz yine kendinize edersiniz.”

İsra 17/7.

Ferdi ya da toplumsal alanda iyilik eden, iyilik bulacak ve iyilik ile muamele görecektir (bk. *Rum 30/44*). Kur’an’da, Müslümanların iyilik ve takvâ hususunda birbirlerine yardım etmeleri; günah işlemek, intikam almak, düşmanlık gütmek, insan haklarını çiğnemek gibi amaçlara yönelik faaliyetlerinde birbirlerine yardım etmemeleri emredilmiştir (bk. *Maide 5/2*). Şüphesiz yardımlaşma ve dayanışma sosyal hayatın bir gereğidir. Müslüman, iyi olan, iyilik yapan ve başkalarının iyiliğini isteyen kişidir. Başkaları hakkında iyilik dilemeye “*hayrhalık*” denir. Bunun aksi, yani başkalarının kötülüğünü istemek ise “*bedhahlık*”tır. Bedhahlık bir ruh hastalığıdır. Haset denilen kötü huy bedhahlıktan başka bir şey değildir.

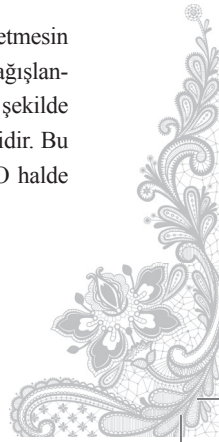
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَرَّ رَجُلٌ بِغُصْنِ شَجَرَةٍ عَلَى ظَهْرِ طَرِيقٍ، فَقَالَ: وَاللَّهِ لَأُنْحِيَنَّ
هَذَا عَنِ الْمُسْلِمِينَ لَا يُؤْذِيهِمْ فَأَدْخَلَ الْجَنَّةَ

“Bir adam, yolda ağaç dalı gördü ve ‘Allah’a yemin ederim ki, bunu Müslümanları rahatsız etmemesi için buradan kaldıracam’ dedi kaldırdı ve bu yüzden cennete konuldu.”

Müslim Birr 128.

Allah Teâlâ’nın rahmeti için bahâ değil, bahâne aranır. Gelen geçeni rahatsız etmesin diye yoldan bir ağaç dalını veya bir dikenini iyi niyetle kenara çekmek, yerine göre bağışlanmak için kâfidir. Öte yandan yolların temizliği ve gelen geçeni rahatsız etmeyecek şekilde olması topluma yönelik bir hizmet ve iyiliktir. Bugünkü ifadesiyle bir kamu hizmetidir. Bu sebeple bu davranışın neticesi, Allah Teâlâ’nın hoşnutluğu ve cennet olmaktadır. O halde kamu yararına olan hiçbir şeyi küçük görmemek daha hikmetli bir davranıştır.

KÜÇÜK BÜYÜK DEMEDEN İYİLİKLERE KOŞTURMAK

Hız. Ömer kendi halifeliği döneminde çoğu zaman gece vakti şehri denetler, eksiklere bakar, emniyeti sağlardı. Bir defasında böyle dolaşırken boş bir meydanda kıldan bir çadır gördü. Çadırın dışında bir adam oturmakta ve içeriden de inleme sesleri gelmekteydi. Selam verip adamın yanına oturdu ve kim olduğunu sordu. Adam “çölde yaşayan bir yolcuym, mü'minlerin emirine ihtiyacımı arz edip ondan yardım istemeye geldim” dedi. Hz. Ömer çadırdan gelen sesi sorunca adam cevap vermek istemese de ısrar etti ve adamın hanımının doğum yapmak üzere olduğunu öğrendi. Yanında ona yardımcı olacak bir başka kadının olup olmadığını sordu. Adam “Yok” deyince Hz. Ömer kalkıp evine gitti ve zevcesi Ümmü Gülsüm (r.a.)'ya “Sana büyük bir sevap fırsatı çıktı” dedi. Ümmü Gülsüm “Nedir o?” deyince “Köylü ve çaresiz bir kadın tek başına doğum sancısı çekiyor” dedi. Yanlarına doğum için gereken malzemeleri ayrıca buğday, yağ ve tencere alarak oraya gittiler. Hz. Ümmü Gülsüm hemen çadıra girdi. Hz. Ömer dışarıda ateş yakıp tencereye yemek koydu. Yemek hazır olduğunda Ümmü Gülsüm içerden “Ey Mü'minlerin emiri! Dostunuza bir oğlu olduğunu müjdeleyin” diye seslenince adam, Hz. Ömer'in Halifenin kendisi olduğunu anladı ve telaşa kapıldı. Hz. Ömer onu teskin ettikten sonra tencereyi içeriye verdi. Hz. Ümmü Gülsüm yeni anneyi doyurduktan sonra tencere dışarıya uzatıldı ve Hz. Ömer adama “Haydi şimdi de sen ye! Bütün geceyi uykusuz geçirdin” dedi. İşlerini bitirip dönerlerken de adama “Yarın gel de ihtiyaçlarını karşılayalım” diye tenbih etti. (*Fezail-i A'mal*, Kandelevi)

Kıyamette kurtuluşun küçük büyük demeden bütün hayırlara koşmakla olacağını Yunus gibi kim anlatır:

*Bir hastaya vardın ise bir içim su verdin ise
Yarın anda karşı gele Hak şarabın içmiş gibi
Bir miskini gördün ise bir eskice verdin ise
Yarın anda sana gele Hak libasın biçmiş gibi*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ

“İyilikler kötülükleri giderir/siler. Bu, öğüt almak isteyenlere bir hatırlatmadır.”

Hûd 11/114.

Ayet, kötülüklerin ortadan kalkması veya bağışlanması için ibadetlerin ve hasenatın/iyiliklerin çokça yapılmasının gereğine işaret etmektedir. Ebetteki her hasenat/iyilik salih ameldir. Hatta seyiyati/küçük günahları terk etmek bile hasenata girer, lakin iyiliklerin başında da namaz ve abdest gelir (Ankebût 29/45). Allah’a itaat ve O’nun rızasına uygun işler Allah’a asi olmaktan dolayı meydana gelen suç ve günahları silip yok eder. Yani iyilikler kötülüklere keffâret olur, onları örter. *Kebâir*/büyük günahı ise ancak tövbe örter (bk. *Nisa* 4/31).

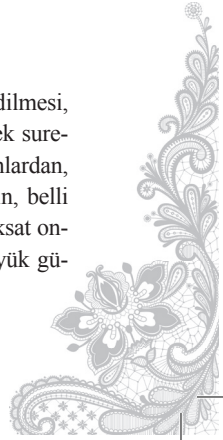
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِذَا تَوَضَّأَ الْعَبْدُ الْمُسْلِمُ - أَوِ الْمُؤْمِنُ - فَعَسَلَ وَجْهَهُ خَرَجَ مِنْ وَجْهِهِ
كُلُّ خَطِيئَةٍ نَظَرَ إِلَيْهَا بِعَيْنَيْهِ مَعَ الْمَاءِ - أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ - ، فَإِذَا
غَسَلَ يَدَيْهِ خَرَجَ مِنْ يَدَيْهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ كَانَتْ بَطَشَتْهَا يَدَاهُ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ
آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ - ، فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ خَرَجَتْ كُلُّ خَطِيئَةٍ مَسَّتْهَا رِجْلَاهُ
مَعَ الْمَاءِ - أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ - حَتَّى يَخْرُجَ نَقِيًّا مِنَ الذُّنُوبِ

“Bir Müslüman abdest aldığı zaman, yüzünü yıkarken gözleriyle işlediği günahlar abdest suyu veya suyun son damlası ile dökülür gider. Ellerini yıkadığında elleri ile işlediği günahlar abdest suyu veya suyun son damlası ile dökülür öyle ki kişi bütün günahlardan arınır ve tertemiz olur. Ayaklarını yıkadığında da, ayaklarıyla işlediği günahları abdest suyu veya suyun son damlaları ile akıp gider. Nihayet o Müslüman günahlarından tamamıyla arınmış olur.”

Müslim, Tahâret 32.

İnsan yüzünde başka organlar da bulunmasına rağmen sadece gözlerden söz edilmesi, gözlerle işlenen günahların daha çok olduğundandır. Eller ve ayaklar da zikredilmek suretiyle, aslında abdest alan kimsenin bütün abdest organlarıyla işlemiş olduğu günahlardan, hatta bütün vücuduyla işlediği küçük günahlardan arındığı anlatılmıştır. Günahların, belli bir cisimmiş gibi dökülmesi, akıp gitmesi ya da çıkması, mecâzî bir anlatımdır. Maksat onların affedildiğini bildirmektir. Günahlardan maksat da küçük günahlardır. Zira büyük günahların affi için özellikle tövbe edilmesi gerekir.

AFFA VESİLE OLAN İBADET

Rasulullah (s.a.) şöyle buyurdu: “Kıyamet günü Allah Teâlâ bütün insanları bir yere toplayıp şöyle buyuracak: ‘Neşeli iken de kederli iken de Allah’a hamd edenler nerede?’ Bunun üzerine küçük bir topluluk kalkacak ve hesapsız Cennet’e girecekler. Sonra Yüce Allah ‘Geceleri yataklarından kalkıp, korku ve ümitle Rablerini zikredenler nerede?’ diye soracak. Bu sefer de küçük bir topluluk kalkıp hesapsız Cennet’e girecekler. Son olarak ‘Ticaret ve alışverişleri kendilerini Allah’ı zikretmekten alıkoymayanlar nerededir?’ diye sorulacak. Üçüncü bir küçük topluluk kalkıp hesapsız olarak Cennet’e girecekler. Bundan sonra geriye kalanların hesabı başlayacak.”

Bir başka rivayette geceleri ibadete hazırlanırken Efendimize yardımcı olmayı kendine adet edinen Hz. Rebia’dan bahsedilir. Hz. Rebia (r.a.) buyuruyor ki:

Ben geceyi Peygamber (s.a.s)’e hizmetle geçirir, teheccüd vaktinde abdest suyu ve diğer ihtiyaçlarını hazırlardım. Bu hizmetlerimden memnun olan Resûlallah Efendimiz bir seferinde “Sen de benden bir şey iste” buyurdu. Ben de “Ya Resûlallah Cennet’te seninle beraber olmak isterim” dedim. Resûlallah “*daha yok mu?*” buyurdu. Ben “Yalnız bunu istiyorum” deyince “*Peki, sen de çok secde ederek bana yardımcı ol*” buyurdu.

Bu iki rivayet namazın kişiyi hatalarından arındıran ve mevkisini yücelten vasfını ortaya koyar. Sahabe efendilerimiz namazın içinde kendilerini meşgul eden dünya mallarını bir tehlike olarak görmüş ve hemen o malı tasadduk etmişlerdir. Bağında namaz kılan Ebu Talha’nın ağaçların sıklığından kurtulmak için bir o tarafa bir bu tarafa uçan bir kuşa gözü takıldığı için hangi rekatta olduğunu unutması yüzünden bağının tamamını Allah yolunda sadaka olarak verdiği anlatılır. Onlar namazı her türlü değerinin üstünde tutmuş ve o davranışlarıyla da değer kazanmışlardır. (*Faza-il-i A’mal*, Kandehlevi)

Yunus da seher vakti ibadetin değerini şöyle ifade eder:

*Yatanların yatlı hali hiç nesneye ermez eli
Seher eser rahmet yeli tanla seher vaktinde dur
Okuna Kur’an Yasin kulak verip dinleyesin
Dağca günahlar yuyasın tanla seher vaktinde dur*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا
وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

“Ey Âdemoğulları! Namaz kıldığınız her yerde güzel elbiselerinizi giyin; yiyin, için, fakat israf etmeyin; Çünkü Allah israf edenleri sevmez.”

A'râf 7/ 31.

Kureyş ve diğer birkaç soylu kabile dışındaki müşrikler, başlıca kutsal mekânlarını çıplak ziyaret eder; ziyaret dönemlerinde et, yağ, süt gibi değerli gıda maddelerini yemezler; diğerlerini ise çok az yerler ve bunun dinî bir vecibe olduğuna inanırlardı (bk. *Taberî, VIII/159-163*). Ayet bu bâtil uygulamayı ilga etmekte, ibadet sırasında tesettür/örtünme zorunluluğu getirmektedir; ayrıca haram olduğuna dair özel hüküm bulunmayan maddelerin yenilip içilmesine de –israfa kaçmamak şartıyla– izin vermektedir. Ayetin özel maksadı, kutsal mekânları çıplak vaziyette ziyaret veya tavaf etmeyi yasaklamaktır. Ancak bu durum, hükmün genel olduğu anlamını çıkarmaya mâni değildir. Nitekim bütün ilgili kaynaklarda bu ayetin, gerek ibadet sırasında gerekse sair zamanlarda edep kurallarına uygun şekilde giyinmeyi/tesettürü farz kıldığı belirtilir.

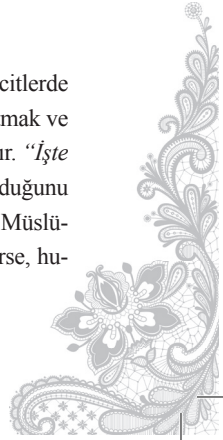
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَا يَمْحُو اللَّهُ بِهَ الْخَطَايَا، وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ؟ قَالُوا
بَلَىٰ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ، وَكَثْرَةُ الْخُطَا
إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَذَلِكُمُ الرِّبَاطُ

Rasûlullah (s.a.s) “Allah Teâlâ’nın hataları bağışlamasına ve dereceleri yükseltmesine vesile olan şeyleri size açıklayayım mı?” diye sordu. Ashâb-ı kirâm “Evet, açıkla ey Allah’ın Rasûlü” dediler. Hz. Peygamber: “Meşakkatli de olsa abdesti tam almak, mescitlere doğru adımları çoğaltmak, namazdan sonra gelecek namazı beklemek... İşte sizin ribâtınız/hudud gözcülüğünüz” buyurdu.

Müslim, Tahâret 41.

Mescitlere doğru adımları çoğaltmak, mescitlere devam etmek, namazları mescitlerde kılmak demek olup illa uzaktaki mescide gitmek anlamında değildir. Ribât, nöbet tutmak ve nöbet yeri anlamlarına gelir. Düşmana en yakın yerdeki ribât elbette en önemli olandır. “İşte sizin ribâtınız” tenbihi, nefisle mücadelede bu sayılan hususların ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. O halde günlük hayır ve iyiliklere ulaşmanın yolları da çoktur. Müslüman günlük ibadetlerini usulüne uygun şekilde, iman uyanıklığı içinde yerine getirirse, hudut boylarında nöbet bekliyormuş gibi cihad ve ribât sevabı kazanabilir.

CEMAATLE NAMAZ KILMANIN SEVABI

İslâm dini birlik ve beraberliğe büyük önem vermiştir. Günde beş vakit namazın bir arada eda edilmesi (Bakara, 2/43), haftada bir cuma namazının ve senede iki kez bayram namazlarının topluca kılınması, müminlerin birbirlerinden haberdar olmalarına, görüşüp halleşmelerine, birbirleriyle yardımlaşmalarına vesile olmak gibi bir işlev üstlenmektedir. Bu bakımdan cemaatle namaz, istenen birlik ruhunun hem bir göstergesi, hem de o birlik ruhunun sağlamaştırıcı ve devam ettirici bir rol üstlenmektedir.

Hız. Peygamber, farz kılınışından itibaren beş vakit namazı sürekli kendisi cemaate imam olarak kıldırılmış, Müslümanları da namazları cemaatle kılmaya teşvik etmiştir (Ebû Dâvûd, Salât, 49).

Hız. Peygamber, *“Cemaatle kılınan namazın sevabı, yalnız başına kılınan namazdan yirmi yedi derece daha faziletlidir”* (Buhârî, Ezan, 30) buyurarak cemaatle kılınan namazın, tek başına kılınan namazdan daha faziletli olduğunu belirtmiş ve Müslümanları cemaatle namaz kılmaya teşvik etmiştir. Bir başka hadis-i şeriflerinde de: *“Üç kişi bir köyde veya sahrada bulunur ve cemaatle namaz kılınmazsa şeytan onlara musallat olur. Öyleyse cemaate devam ediniz! Çünkü sürüden ayrılan koyunu kurt yer.”* (Ebû Dâvûd, Salât, 47) buyurmuştur.

Namazı cemaatle kılmak kimi âlimlere göre sünnet-i müekkeke, kimilerine göre vaciptir. Onun için cemaate gitmeye engel bir durum olmadıkça, namazları cemaatle kılmak gerekir. Ayrıca namaz kılmak için camiye gitmek de büyük sevaptır. Hız. Peygamber camiye giderken atılan her adımdan dolayı kişinin bir derece yükseltilip, bir günahının silineceğini haber vermiştir.

Mehmed Âkif’e bir defasında şöyle sormuşlar:

“–Bu ülke ne zaman düzelir?”

Âkif’in cevâbı çok müthiş ve mânidar olmuş:

“–Cuma namazına gelen cemaat, sabah namazına da geldiğinde!..”

AYET-İ KERİME VE MEALİ

أَقِمِ الصَّلَاةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ
قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا

“Gündüzün güneş dönüp gecenin karanlığı bastırncaya kadar/belli vakitlerde namaz kıl; bir de sabah namazını kıl. Çünkü sabah namazının tanıklığı vardır.”

İsrâ 17/78.

Tefsirlerde genellikle namazın farz kılındığı İsrâ ve Miraç hadisesinin ardından nazil olan surenin bu ayetinde beş vakit namaza işaret edildiği belirtilmektedir. Ayette geçen *Dülük*/güneşin bir günde izlediği ve en yüksek noktayı geçerek batmaya yönelmesi”; “*Dülükü*’ş-şems” deyimini, öğle, ikindi ve akşam vakitlerini ihtiva etmektedir (*İbn Âşûr, XV, 182*). Nitekim “*ilâ*” edatı da bu deyimden birden fazla vakti içerdiğine işaret eder. Şevkânî bu deyimden anlamıyla ilgili görüşleri şöyle sıralar: 1- Zeval vakti 2- Gün batımı, 3- Güneşin zevalinden batımına kadar geçen süredir (*III, 282*). *Gasak*/karanlık, şafağın tamamının kaybolduğu yatsı vaktini ifade eder; “*Kur’ânü’l-fecr*” ise sabah namazına işaret eder. Ayrıca bu deyimden, namaz içinde Kur’an okunması gerektiğini de ima ettiği, bu, bütün namazlar için gerekli olmakla birlikte burada özellikle sabah namazının örnek olarak anıldığı, nitekim Hz. Peygamber’in sabah namazında daha fazla Kur’an okuduğu belirtilmektedir.

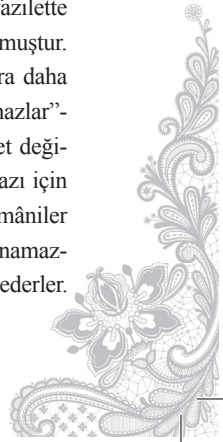
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ صَلَّى الْبَرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ

“İki serinlik namazını kılan cennete girer.”

Buhârî, Mevâkitü’s-salât 26; Müslim, Mesâcid 215.

İki serinlik namazından maksat, sabah ve ikindi namazlarıdır. Beş vakit namaz fazilette birbirlerine eşittir. Ancak bazı namazlar, özel bazı meziyetlerle ötekilerden farklı olmuştur. Bu hadiste bu iki namaza daha fazla dikkat edilmesi gerektiği bildirilmektedir. Zira daha başka hadis-i şeriflerde de açıklandığı gibi sabah ve ikindi namazları “Şâhidli namazlar”dır. Gece ve gündüz melekleri bu iki namaz vaktinde bir araya gelir, bir çeşit nöbet değişimi yaparlar. Kullanın amelleri bu vakitlerde Allah’a arz olunur. Ayrıca sabah namazı için sabah uykusu; ikindi namazı için de akşam olmadan işleri bitirme telaşı gibi ciddi mâniler vardır. İşte böylesine şartları ve zorlukları bünyesinde toplamış olan sabah ve ikindi namazlarını vaktinde kılanlar, diğer namazlara da titizlik gösterirlerse, cennete girmeyi hak ederler.

SECDELERİ ARTIRMA

Ulemanın ittifakıyla imandan sonra en önemli ibadet namazdır. Efendimiz adeta secdeyi bir hayat kaynağı gibi görmüş ve uzunca bir süreyi secdesiz geçirmemek için nafileleri bölerek kılmıştır.

Onun bize öğrettiğine göre namaz en önemli arınma vasıtasıdır. Bir kısım mevsiminde kurumaya yüz tutmuş bir ağaç dalını tutarak silkelemiş ve yaprakların düşüşüne bakarak “*Ey Ebâ Zer! Müslüman Allah için namaz kıldığında günahları şu yapraklar gibi dökülür*” buyurmuştur.

Sahabenin bize anlattıklarına göre Peygamberimiz ne zaman darda kalsa derhal namaza durarak Allah’ın rahmetine sığınır. Fırtına çıktığında, güneş ve ay tutulduğunda, düşman safları sıklaştığında, bir huzursuzluk yaşadığında, kötü bir haber aldığında velhasıl insanın huzur ve şefkate, rahmet ve ümide ihtiyaç duyduğu zamanlarda daima secdelerini artırarak Mevla’sına yönelirdi.

Efendimiz’den gelen bir rivayete göre bir kimsenin din veya dünya hakkında bir ihtiyacı olup o ihtiyaç ister insanlarla; isterse Rabbi ile ilgili olsun güzel bir abdest alıp iki rekât namaz kılar, hamdele ve salveleden sonra şu şekilde dua ederse hâceti mutlaka yerine gelir:

“Halim ve Kerim olan Allah’tan başka ilah yoktur. Her noksan sıfattan münezzehtir olan Allah azametli arşın sahibidir. Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur. Ey merhametlilerin en merhametlisi! Senden rahmetini temin eden sebepleri ve mağfiretine ulaştıran hasletleri dilerim. Her iyilikten bir pay ve her gûnahtan bir kurtuluş isterim. Ey merhametlilerin en merhametlisi! Bende affetmediğin bir günah, uzaklaştırmadığın bir üzüntü ve senin razı olup da karşılamadığın hiçbir hâcetimi bırakma ya erhamerrahimin!”

Şair ne güzel anlatmış Rahman’a secdeyi:

Secde hâlinde durur bak, ana rahminde cenin...

Bir ömür secdeye râm olmalı rûhun, bedenini!

AYET-İ KERİME VE MEALİ

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ وَاعْبُدْ
رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ

“Sen şimdi Rabbini hamd ile tesbih et ve secde edenlerden ol! Ve sana yakîn/ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et!”

Hicr 15/98-99.

Yakîn; ölüm, Allah’ın vaad ettiği, gerçekleşmesi kesin olan zafer, kesin bilgi gibi farklı şekillerde açıklanmıştır. Taberî’nin aktardığı rivayetler, yakîn kelimesinin daha çok “ölüm” olarak tefsir edildiğini, ayrıca Hz. Peygamber’in de zaman zaman yakîn kelimesini bu anlamda kullandığını göstermektedir. Kuşkusuz, “Allah’ı hamd ile tesbih et!” buyruğu, “El-hamdülillâh..., Sübhânallah...” gibi güzel sözlerle dilimizi süslemeyi gerektirir. Aynı zamanda bu ifadelerin anlamıyla kalp ve zihnimizi bezemeyi ve bu inancı hayatımızın belirleyici ilkelere kılmayı gerektirir. “Secde et” yerine “...secde edenlerden ol!” buyurulması da Müslümanların Hak yolunda birlikte hareket etmelerini, aynı inancı ve dinî davranışı paylaşmalarını işaret etmektedir. Kulun rabbini hamd ile tesbih etmesi, yani O’nu övgüyle anarak her türlü eksiklikten, şanına yaşaymayacak niteliklerden tenzih edip yüceltmesi demektir. Rabbi karşısındaki tevazuunun, O’na karşı duyduğu derin saygının en çarpıcı ifadesidir. Secde hem bir kulluk görevi hem de bir şükür ifadesidir. Müslüman’ın nihai gayesi, Allah’ı bir bilip O’na kullukta sebat etmek olmalıdır.

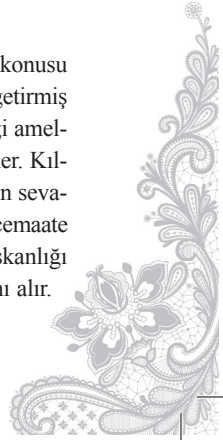
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِذَا مَرِضَ الْعَبْدُ، أَوْ سَافَرَ، كُتِبَ لَهُ مِثْلُ مَا كَانَ
يَعْمَلُ مُقِيمًا صَحِيحًا

“Bir kimse hastalanması veya yolculuğa çıkması sebebiyle (yapageldiği nâfile ibadetlerini yerine getiremezse) ona evinde sıhhatli iken yaptığı amellerin sevabı yazılır.”

Buhârî, Cihâd 134.

Farz ibadetler hastalık ve yolculuk gibi sebeplerle düşmez. Hadis-i Şerife söz konusu olan ibadetler nâfilelerdir. Herhangi bir hayır ve iyiliği işlemeyi alışkanlık haline getirmiş olan Müslüman, hastalanır veya meşru bir iş için yolculuğa çıkar da önceden işlediği amel-leri yapamazsa, Allah ona önceki ibadet, hayır ve iyiliğinin sevabını aynen ihsan eder. Kılmayı âdet haline getirdiği nâfile namazı kılamadan uyku bastıran kimse de ibadetinin sevabını alır. Aynı şekilde cemaatle namaz kılmaya son derece dikkat eden Müslüman da cemaate herhangi bir sebeple yetişememiş olursa, o da cemaat sevabını alır. Böyle bir alışkanlığı olmayan kimse camiye geldiği halde cemaati kaçırırsa, o sadece niyetinin karşılığını alır.

NAFİLE İBADETLERİN DEĞERİ

İbadetler insanı Rabbine yaklaştıran vesilelerdir. Kendisine farz olmadığı halde kişinin gönüllü olarak yaptığı ibadetler olan nafileler ise bu açıdan önemli bir yaklaşma vesilesidir. Buhari’de geçen meşhur bir rivayette Allah Resulü şöyle buyurmuştur: “Allah şöyle buyurdu: ‘kulum kendisine farz kıldığım şeylerden daha sevimli bir şeyle bana yaklaşamaz. Kulum nafile ibadetlerle bana yaklaşmaya devam eder, ta ki ben onu severim. Sevince de artık onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum. Benden isterse muhakkak ona istediğini veririm. Bana sığınırsa muhakkak onu korur ve kollarım...”

Hz. Peygamber nafile ibadetler konusunda sürekli ashabının dikkatlerini çekmiş ve kıyamet gününde farz namazlardaki eksikliklerin nafilelerden tamamlanacağını söyleyerek bilhassa farzların öncesinde ve sonrasında kılınan sünnet namazları teşvik etmiştir. Sabah namazının sünneti için söylediği “*Sizi atlılar kovalasa dahi bu iki rekâtı bırakmayın*” sözü ve “*Kendisi için bu iki rekâtın dünyanın içindeki her şeyden daha değerli olduğunu*” ifade etmesi bu teşviklere birer örnektir.

Efendimiz farzlara bitişik olan sünnetler dışında kuşluk/duha ve teheccüd namazlarına da devam eder ve ailesi başta olmak üzere bütün müminleri teşvik ederdi. Geceleyin namaza kalktığında eşini de kaldırmak için uğraşan ve hatta yüzüne su serpererek uyandıran erkek veya kadına “Allah rahmetini ihsan etsin” diyerek dua etmiştir.

Bunların dışında mescidi selamlama namazı demek olan “tahiyyetü’l-mescid”, her abdestten sonra iki rekât namaz, istihare namazı, şükür namazı gibi nafile namazları da hem kılmış hem de tavsiye etmiştir.

Namaza olan bu düşkünlüğüne rağmen Efendimiz nafile ibadet için bile olsa ailenin ihmal edilmesini hoş görmemiş ve ibadetlerde sürekliliğin miktardan daha önemli olduğunu, bu nedenle de: “Az da olsa devamlı olan” nafile ibadetin daha makbul olduğunu her zaman vurgulamıştır.

Nafile ibadet vuslata ermek için sürekli bir arayıştır. Yunus’un dediği gibi:

*Dağlar ile taşlar ile çağırayım Mevlam seni
Seherlerde kuşlar ile çağırayım Mevlam seni*

*Hamd u şükruallah ile vâsf-ı kulhuvallah ile
Daima zikrullah ile çağırayım Mevlam seni*

*Yunus okur diller ile ol kumru bülbüller ile
Hakk’ı seven kullar ile çağırayım Mevlam seni*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِّأَنْفُسِكُمْ
وَمَنْ يُوقِ شَحْحَ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

“O halde gücünüz yettiği kadar Allah’ın emir ve yasaklarına karşı gelmekten sakının. Kulak verin; itaat edin; kendi iyiliğiniz için bağışta bulunun. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar kurtuluşa erenlerin tâ kendileridir.”

Tegâbün 64/16.

İnsanın Allah’a kul olma bilincini koruması ve sürekli canlı tutabilmesi için olanca çabayı harcaması, dinin bildirimlerine kulak vermesi ve onlara uymayı ilke edinmesi gerekir. Fakat insanın, çoğu zaman doğasındaki bayağı eğilimlerinin kendisini çekmeye çalıştığı yer ile olması gerektiği yer arasında bocaladığı da muhakkaktır. İşte bu ayet bu noktada insanın yolunu şöyle aydınlatmaktadır: İmtihan alanından kaçmaya çalışmak çözüm değildir; yapılacak şey olabildiğince tehlikelere karşı bilinçli ve hazırlıklı olmak, bu geçici hayattan vazgeçmeden, hatta bu hayatı bir imkân ve üretim alanı olarak kabul edip ebedî hayat için çalışmaktır. Bunda başarılı olabilmenin temel şartı ise kısaca özverili davranma alışkanlığı kazanabilmektir. Özveriyi de iki grupta toplamak mümkündür. Birincisi başkalarına karşı beslediğimiz olumsuz duygulardan vazgeçebilmek, affedebilmek, hoşgörülü ve bağışlayıcı olabilmektir. İkincisi de sahip olduğumuz dünyevî nimet ve imkânlara duyduğumuz aşırı tutkuları dizginleyebilme ve o imkânları paylaşabilmektir.

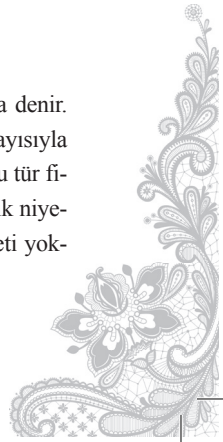
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

كُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ

“Her maruf sadakadır.”

Buhârî, Edeb 33; Müslim, Zekât 53.

Maruf iyi, faydalı ve doğru olarak kabul edilen inanç, düşünce ve davranışlara denir. Yani meşru olan dünya ve ahiret faydası bulunan her iş maruf kapsamına girer. Dolayısıyla dinin ve aklın güzel gördüğü her şey maruftur ve sadaka niteliğine sahiptir. Ancak bu tür fiillerin sadaka sevabı kazandırabilmesi için temelinde iyilik niyeti olması şarttır. İyilik niyetinden uzak işlerin fiili sonucu ne olursa olsun, sevap açısından herhangi bir kıymeti yoktur. Gerçek iyilik, iyilik niyeti ve bilinci ile yapılandır.

İYİLİK YAPMANIN KARŞILIĞI

Efendimiz (s.a.) şöyle buyurdu: “Sizden önce yaşayanlardan üç kişi yola çıktı. Akşam olunca geceleme ihtiyacı sebebiyle bir mağaraya sığınıp içine girdiler. Dağdan kayan bir taş yuvarlanıp mağaranın ağzını kapattı. Aralarında “Bizi bu kayadan salih amellerimizi şefaathçi kılarak Allah’a yapacağımız dualar kurtarabilir!” dediler. Bunun üzerine birincisi şöyle dedi:

“Benim yaşlı, ihtiyar ebeveynim vardı. Ben onları kollar, akşam olunca onlardan önce ne ailemden ne de hayvanlarımdan hiçbirini yedirip içirmezdim. Bir gün işlerim için uzağa gittim. Eve döndüğümde ikisi de uyumuştı. Onlar için sütlerini sağdım. Hala uyumakta idiler: Onlardan önce aileme ve hayvanlarıma yiyecek vermeyi uygun bulmadım, onları uyandırmaya da kıyamadım. Geciktiğim için çocuklar ayaklarımın arasında kıvranıyorlardı. Ben ise süt kapları elimde onların uyanmalarını bekliyordum. Ey Allah’ım, bunu senin rızan için yaptıysam, yolumuzu kapayan şu kayadan bizi kurtar!”

Taş bir miktar açıldı ama çıkacakları kadar değildi.

İkinci şahıs :“Ey Allah’ım! Benim amcamın bir kızı vardı. Onu herkesten çok seviyordum. Onunla evlenmek istedim ama bana yüz vermedi. Gün geldi kitha uğradı, bana başyurmak zorunda kaldı. Ona, kendisini bana teslim etmesi mukabilinde altın verdim, kabul etti. Arzuma nâil olacağım sırada “Allah’ın mührünü gayr-ı meşru olarak bozman sana haramdır!” dedi. Ben de ona dokunmaktan kaçındım ve insanlar arasında en çok sevdiğim kimse olduğu halde onu bıraktım, verdiğim altınları da ona bıraktım. Ey Allahım, eğer bunları senin rızayı şerifin için yapmışsam, bizi bu sıkıntıdan kurtar.”

Kaya biraz daha açıldı. Ancak çıkabilecek kadar değildi.

Üçüncüsü dedi ki:“Ey Allah’ım, ben işçiler çalıştırıyordum. Ücretlerini de derhal veriyordum. Ancak biri ücretini almadan gitti. Ben de onun parasını onun adına işle-tip kâr ettirdim. Öyle ki, çok malı oldu, derken yıllar sonra çıkageldi ve “Ey Abdullah! Bana olan borcunu öde!” dedi. Ben de: “Bütün şu gördüğün sığır, davar, deve senindir. Bunları al götür!” dedim. Adam:

“Ey Abdullah, benimle alay etme!” dedi.

Ben tekrar: “Ben kesinlikle seninle alay etmiyorum. Git hepsini al götür!” diye tekrar ettim. Adam hepsini aldı götürdü. Ey Allah’ım, eğer bunu senin rızan için yaptıysam bize şu halden kurtuluş nasip et!” dedi. Kaya açıldı mağaradaki üç kişi, çıkıp yollarına devam ettiler.” (Buhârî, Büyû` 98, İcâre 12)

Yunus’un dediği gibi:

Can odur kim Hakk’a ere

Ayak odur yola gire

Er oldur alçakda dura

Yüksekden bakan göz değil

AYET-İ KERİME VE MEALİ

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ
بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

“Bir iyilik eden, on misli iyilik görecektir. Bir kötülük yapan da sadece yaptığıının karlılığını görecektir. Kimseye haksızlık edilmeyecektir.”

En'âm 6/160.

Hasene, dinin ve akl-i selimin iyi ve doğru kabul ettiği her türlü inanç, tutum ve davranışı; *seyyie* ise bunların zıddını ifade eder. Ayet ve hadislerde kötülüğün karşılığının dengi ile iyiliğin karşılığının fazla olmasıyla verileceği bildirilmiştir. Bu ayette ise bir iyiliğin mükâfatının en az on misli fazla olacağı ifade edilmektedir. İbn Hacer, ilgili ayet ve hadisleri şöyle tefsir etmiştir: *Hasene*/iyilik, bir fiil ve davranış olarak 700 misline kadar ödüllendirilir. Şu var ki, bu davranışın arkasındaki iyi niyet, ihlâs, azim ve kararlılık, gönül huzuru gibi yüksek duygu ve düşüncelere, ayrıca yapılan işin kalitesine, hayır ve menfaatinin kapsamına vb. müspet niteliklerine göre ecri de yüksek olur (*Fethu'l-bârî, XXIV/118*). Bu farklılığın esas sebebi Allah'ın bu konudaki lütfu ve amelin işleniş amacıdır.

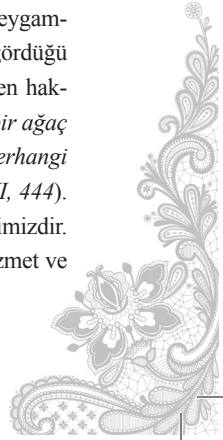
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

فَلَا يَغْرِسُ الْمُسْلِمُ غَرْسًا، فَيَأْكُلُ مِنْهُ إِنْسَانٌ، وَلَا دَابَّةٌ، وَلَا
طَيْرٌ، إِلَّا كَانَ لَهُ صَدَقَةٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

“Müslüman bir kişi bir ağaç diker de ondan insan, hayvan veya kuş yerse, bu yenen şey kıyamet gününe kadar o Müslüman için sadaka olur.”

Müslim, Müsâkât 10.

Bir gün Ebu'd-Derdâ (r.a) ağaç dikerken yanına birisi yaklaştı ve “Sen, Hz. Peygamber'in ashabından olduğun halde, ağaç dikimiyle mi meşgul oluyorsun” diyerek gördüğün hali yadırgadı. Ebu'd-Derdâ da şu cevabı verdi: Dur bakalım, böyle rastgele, hemen hakımda hüküm verme. Ben Rasûlullah (s.a.s)'i şöyle buyururken işittim: “Bir kimse bir ağaç diker de o ağacın meyvesinden herhangi bir insan veya Allah'ın yarattıklarından herhangi bir yaratık yerse bu, o ağacı diken için sadaka olur” (Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI, 444). Kıyamet kopuyorken bile, eldeki fidanın dikilmesini tavsiye eden bizim Peygamberimizdir. O halde ekim-dikim gibi işlerde hizmet görmek, neticesinden önemlidir. Olumlu hizmet ve işleri geciktirmeden, ilk fırsatta yapmaya bakmak gerekir.

İYİLERDEN OLMAK

Günahkâr birisi çölde seyahat ederken susuzluktan ölmek üzere olan bir köpek gördü. Adam başından külahını çıkarıp kova yaptı ve kuyuya inip o köpeğe su çıkardı. Zavallı hayvan suyu içince canlandı. Hazreti Peygamber bu hadiseyi bize anlattıktan sonra Cenab-ı Hakk'ın o adamın günahlarını bağışladığını söyledi. Şeyh Sadi *Bostan* ve *Gülistan*'da bu hadiseyi naklettikten sonra der ki: “Dostum, eğer günahkar isen sonunu düşün de iyilik yapmaya çalış ve iyilik etmeyi kendine meslek edin. Zira Allah katında bir köpeğe yapılan iyilik zayi olmazsa bir insana yapılan hiç zayi olmaz. Ayrıca iyilik yaparken adam seçme! Çünkü Yüce Allah iyilik kapısını kimseye kapatmamıştır. Bir de şunu unutma ki iyiliğin küçüğü büyüğü olmaz. Bir zenginın hazinesinden bir kantar altın vermesi, bir fakirin elinin emeği ile kazandığından verdiği birkaç kuruş kadar bile olamaz. Herkes kendi gücü kadar yük kaldırır. Çekirgenin ayağı karıncaya ağır gelir.”

Şeyh Sadi bu nasihatleri yaptıktan sonra bir de küçük hikaye anlatır: “Vakti zamanında çok cömert bir adam vardı. Öyle ki her zaman gelirden çok ihsanda bulunurdu. Allah alçak ruhluları varlık sahibi etmesin ve cömert adama da darlık göstermesin. İşte bu adam bir gün borcundan dolayı hapse düşmüş birinden bir mektup aldı. Mektupta kendisinden o borcu ödemesi ve hapisteki kişiyi kurtarması isteniyordu. Gereken para cömert adam için çok değildi ama ne var ki elinde yoktu. Bu yüzden adamın borcunu ödeyemedi ama gidip ona kefil oldu. Bunun üzerine o borçlu adamı hapisten çıkardılar. Fakat adam kaçtı. Bunun üzerine cömert adam hapse girdi. Onu tanıyan dostlarından biri ziyaretine geldi ve kaçan adamın ah-laki düşüklüğünden bahsetti. Cömert adam onu susturdu ve “Eğer ben haklı isem halkın nazarında onun şerefini kurtarmış oldum. Eğer sen haklı isen, o beni aldatmış olmadı, ben kendi haysiyetimi muhafaza etmiş oldum.”

Şair der ki:

*Gönül yapmak, habibim Kâbe bünyad etmeden yeğdir
Dil-i mahzunu şad etmek kul azad etmeden yeğdir*

Bünyad etmek: Bina yapmak, Dil-i mahzun: Hüzünlü kalp, Şad etmek: Mutlu etmek; Kul: Köle

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمْ يَوْمٌ لَا
يَبِيعُ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ

“Ey iman edenler! Alım satım, dostluk ve şefaatin/aracılığın olmadığı bir gün gelip çatmadan Allah’ın size verdiği rızıklardan O’nun için harcama yapın. Kâfirler zalimlerin ta kendileridir.”

Bakara 2/254.

İnsanlar dünyada bir şeye ihtiyaç duyduklarında satın alırlar, dostlarından karşılıksız temin ederler ya da bir yabancından –araya bir dostu veya tanıdığı koyarak– elde ederler. Ahirette bu üç imkândan hiçbirisi mevcut değildir. Orada kulun muhtaç olduğu geçer akçe dünya hayatında yaptığı hayırlardır, Allah rızâsı için yapılan harcamalardır, âhirette biçmek için dünya tarlasına ekilen tohumlardır. *İnfak*: Allah için harcama; O’nun rızâsı dışında bir karşılık beklemeden harcamak demektir. Bu ibadet maksadıyla ve usulüne uygun olarak yapılırsa zekât olur, sadaka olur, kurban olur; aile ve akrabaya yönelik olursa nafaka olur. Hâsılı burada infak geniş mânada kullanılmış, yalnızca savaşa gidenlere veya yoksullara yapılacak harcama ve yardım kastedilmemiştir.

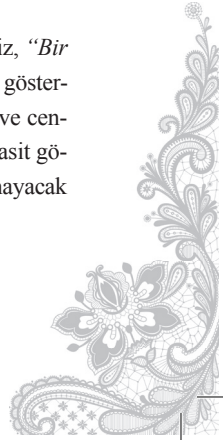
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ

“Bir hurmanın yarısı ile de olsa, kendinizi cehennem ateşinden koruyun. Bunu da bulamayan, güzel bir söz ile kendisini korusun.”

Müslim, Zekât 68.

Cehennemden korunmak her Müslüman’ın amacıdır. Bunun yolunu da Efendimiz, “Bir tek hurmanın yarısı da olsa sadaka vermek suretiyle kendinizi koruyun” tavsiyesiyle göstermektedir. Zira sadaka, cehennem ateşini söndürür. Sadaka cehenneme karşı kalkan ve cennete girmeye vesiledir. “Yarım hurma”, “pek az bir şey” anlamındadır. Son derece basit görülecek bir iyiliğin bile sadaka olarak değerlendirileceği bildirilmektedir. Bunu bulamayacak olanların da güzel söz söyleyerek sevap kazanabileceği hatırlatılmaktadır.

EMANETE RİAYET VE AHDE VEFÂ

Peygamberimiz (s.a.) şöyle anlatır:

İsrail oğullarından üç kişi vardı. Bunlardan biri abraş, biri âma, biri de kel idi. Allah Teâlâ imtihan için melek gönderdi. Abraşa gelen melek:

“En çok sevdiğin şey nedir” diye sordu. “Abraş güzel renk ve güzel deri ve bu abraşlık hastalığımı gidermesidir” dedi. Melek elini sürdü ve abraşın hastalığı gidip kendisine güzel bir renk ve on deve verildi,

Sonra melek, kel kimseye geldi :

“En çok sevdiğin nedir” dedi. Kel:

“Güzel saç” diye cevap verdi. Melek elini sürdü ve o kimsenin kelliği kaybolup gitti, kendisine saçlar ve inekler verildi.

Melek daha sonra âma kimseye geldi ve: “En çok neyi seversin” diye sordu. Kör: “Allah'ın gözlerimi iade etmesini” diye cevap verdi. Melek elini gözlerine sürdü. Allah, o kimsenin gözlerini açtı. Kendisine koyunlar verildi.

Sonra abraş ile kele verilen deve ile sığırlar üredi, âmânın da koyunları çoğaldı. Her birinin vadiler dolusu develeri, inekleri, koyunları oldu.

Bir müddet sonra, melek abraşa, onun eski şeklinde gelip: ”Ben fakirim, dağları taşları aşıp geldim. Önce Allah, sonra senden, sana bu güzel rengi, bu güzel deriyi ve bunca malı veren Zât'ın adına bana bir deve vermeni istiyorum” dedi. Abraş bir şey vermedi. Bunun üzerine melek: “Sen insanların kendisinden hoşlanmadığı abraş kimse değil miydin? Sonra Allah sana bu nimetleri vermişti” dedi.

Abraş: “Hayır, bu mal bana ecdadımdan kalmadır” dedi. Melek:

“Yalan söylüyorsan, Allah seni eski haline çevirsin” diye beddua etti. Abraş eski hastalığına ve fakirliğine döndü.

Melek sonra kele, kelin eski şekil ve suretinde geldi. Buna da abraş kimseye dediklerini tekrarladı. Kel de abraş gibi karşılıklıta bulundu ve o da bir şey vermedi.

Melek de yine: “Yalan söylüyorsan, Allah seni eski haline döndürsün” diye beddua etti ve o kimse eski kel haline fakir durumuna döndü.

Daha sonra melek âmâya onun eski şekliyle geldi ve: “Ben muhtaç bir kimseyim, Önce Allah, sonra senden, gözlerini açan zat'ın adına bir koyun vermeni isterim” dedi. Eskiden ama olan zat: “Ben önceden ama idim. Allah gözlerimi açtı. Bunlardan dilediğini al” dedi. Bunun üzerine melek: “Malın senin olsun; üçünüz de ilahî imtihana tutuldunuz. Allah Teâlâ senden râzı oldu, fakat iki arkadaşın abraş ile kelden razı olmayıp onları cezalandırdı” dedi.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ

“Hani rabbiniz, ‘Eğer şükrederseniz size nimetimi daha çok vereceğim, nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım pek şiddetlidir!’ diye bildirmişti.”

İbrahim 14/7

Şükür, verdiği nimetlerden dolayı kulun Allah’a minnettarlık duyması, bunu sözleri ve amelleriyle göstermesidir. Kur’an’da şükür, kulluğun gereği olarak değerlendirilmiş, Allah’ın nimetlerine mazhar oldukları halde şükretmeyenler kınanmıştır (bk. *A’raf* 7/10; *Nahl* 16/78; *Gafir* 40/61). Hz. Peygamber de yaptığı ibadetleri Allah’ın verdiği nimetlere karşılık bir şükran ifadesi olarak değerlendirmektedir (*Buhârî*, “*Teheccüd*”, 6). Şükür sadece sözle değil, eldeki nimetlerin gerçek sahibinin Allah olduğuna gönülden inanarak bu nimetleri Allah’ın rızasına uygun şekilde kullanmakla olur. Servetin şükürü muhtaçlara yardım etmek, ilmin şükürü bilgiyi insanların yararına kullanmak, sıhhatin şükürü ise Allah’a kulluk ve insanlara hizmet etmektir. Hâsılı her nimetin şükürü kendi cinsindedir.

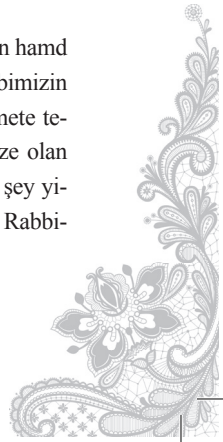
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّ اللَّهَ لَيَرْضَى عَنِ الْعَبْدِ أَنْ يَأْكُلَ الْأَكْلَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا أَوْ يَشْرَبَ الشَّرْبَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا

“Allah Teâlâ, yemek yedikten veya bir şey içtikten sonra kendisine hamdeden kuldan hoşnut olur.”

Müslim, Zikir 89.

Yemek-içmek gibi günlük ve tabii işlerden sonra Allah’a bu nimetleri verdiği için hamd etmek, O’nun hoşnutluğunu kazanmaya vesile olan bir hayır ve iyiliktir. Yüce Rabbimizin Müslümanlara lütf ve ihsanının sınırsızlığı bundan da anlaşılmaktadır. Verdiği nimete teşekkür edilmesini başlı başına bir iyilik olarak kabul buyurmaktadır. Bu O’nun bize olan rahmetinin tam bir göstergesi değil midir? O halde artık gafletin anlamı yoktur. Bir şey yiyip içtikten sonra “Elhamdülillah” diyerek hem şükürünü yerine getirmeli; hem de Rabbimizin rıza kapısını çalmalıyız.

YEMEK ADABI

Efendimiz'in sünnetine göre yemeğe başlarken ilk yapacağımız şey besmele ile başlamaktır. Efendimiz besmelesiz yenilen her yemekten şeytanın bir payı olduğunu söylemiş (*Müslim*) ve besmele ile başlanan yemeğin bereketli olup daha çok kişiye yeteceğini haber vermiştir (*Ebu Davud, Et'ime, 15*). Yemekten önce ve sonra ellerin yıkanmasını ısrarla emretmiş (*Tirmizi, Et'ime, 39*), ellerinde yemek kokusu kaldığı halde geceyi geçiren kimsenin başına bir fenalık gelirse kimseyi suçlamamasını söylemiştir (*Ebu Davud, Et'ime, 54*).

Yemekteki en önemli sünnetlerden birisi sağ elle yiyip içmektir. Efendimiz sadece yiyip içmede değil, bir şey alıp vermede de hep sağ elini kullanmış ve böyle yapmamızı tavsiye etmiştir (*İbn Mace, Et'ime, 8*). Yemek yerken en çok dikkat edilmesi gereken sünnet, tıka basa yememektir. Peygamberimiz "Hiçbir insan midesinden daha tehlikeli bir kap doldurmamıştır. İnsanoğluna kendini ayakta tutacak kadar yemek yeter. İlla çok yemek istiyorsa midenin üçte birini yemeğe, üçte birini içeceğe, üçte birini de nefesine ayırsın." (*Tirmizi, Zühhd, 47*) buyurmuştur. O acıkmadan sofraya oturmadığı gibi, doymadan da kalkmıştır.

Bunlara ilaveten topluca yenilen yemeklerde ortaya konulan tabaklardan yemek alırken önüne düşenle yetinmeyi tenbih etmiş; elini her tarafa uzatmayı hoş görmemiş (*Tirmizi, Et'ime, 12*), ayrıca herkes bitirmeden sofradan kalkmamayı tavsiye etmiş, aksi durumun sofradakileri mahcup edeceğini söylemiştir (*Kütüb-i sitte*). Konan yemeğe kusur bulmayı ve yemekler hakkında olumsuz konuşmayı hoş görmemiş, hoşlanmadığı bir yemek olursa yememekle yetinmiş ve yemek hakkında yorum yapmamıştır (*Buhari, Et'ime, 21*).

Bilhassa günümüzde nerede ise bir görgü kuralı haline gelen tabakta yemek bırakmak Efendimiz'in ısrarla nehyettiği bir yanlıştır. O, yemekteki bereketin onun hangi parçasında olduğunu bilemeyeceğimizi, bu sebeple hiçbir şekilde artık bırakmamak gerektiğini özellikle vurgulamıştır (*Müslim, Eşribe, 136*).

Sahabeler Efendimiz'in her halini, her sözünü kendilerinden sonrakilere ulaştırmak için hayatlarını vakfetmiş, sonraki âlimler de onları nesilden nesile bizlere kadar aktarmıştır. Bilgiye ulaşmanın neredeyse bir tık kadar kolay olduğu günümüzde gereken sadece doğru bilgiyi sağlam bir irade ile birleştirip güzel ahlaka dönüştürmektir. Yoksa Yunus'un dediği gibi:

*Çeşmelerden bardağın doldurmadan kor isen
Bin yıl anda durursa kendi dolası değil*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا
نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى

“Ailene namaz kılmalarını emret, sen de onu edâ etmeye sabırla devam et. Biz senden rızık istemiyoruz; kaldı ki seni biz rızıklandırıyoruz. Güzel son, takvâ sahiplerinin olacaktır.”

Taha 20/132.

Allah, hitabı bizzat Peygamberine yaparak namazın ne kadar önemli bir ibadet olduğunu göstermiştir. Ayette yer alan “Ehil/aile”den maksad Hz. Peygamber (s.a.)’in geniş manadaki akrabaları ya da bütün ümmeti olabilir. Hz. Ömer (r.a) bu ilâhî emre uyararak, her sabah ev halkını namaza kaldırırdı. Hz. Zübeyir’in oğlu Urve de ilgili ayeti okuduktan sonra eşine: “Haydi namaz kılalım!” dendi. (*Kurtubî*) Bu emir, Rasûlullah (s.a.)’in şahsında bütün insanlara namazın önemine ve devamlılığına yapılmış bir vurgudur. Namaz, Allah’a kulluk görevini, “iyi olanı emredip kötü olana karşı koymak” toplumsal davranışlar karşısındaki kulluğun gerektirdiği yapıcı tutumu, “sabır” ise maddî ve sosyal çevreden gelen sıkıntıları, belâları birer imtihan bilip metanetle karşılama olgunluğunu yansıtır.

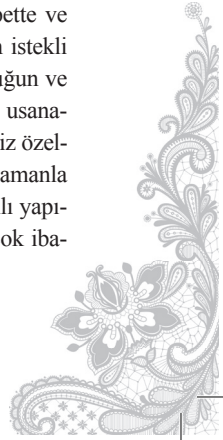
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

عَلَيْكُمْ مِنَ الْعَمَلِ مَا تُطِيقُونَ، فَوَاللَّهِ لَا يَمَلُّ اللَّهُ حَتَّى تَمَلُّوا،
وَكَانَ أَحَبَّ الدِّينِ إِلَيْهِ مَا دَاوَمَ عَلَيْهِ صَاحِبُهُ

“Gücünüzün yettiği nispette ibadet etmeniz size yeter. Allah’a yemin ederim ki, siz bıkmıy usanmadıkça, Allah bıkmıy usanmaz.”

Buhâri, İmân 32, Teheccüd 18; Müslim, Mûsâfirin 221.

Hadiste anılan ibadetler, farzlar dışındaki nafilelerdir. Erkek-kadın her Müslüman farzları yerine getirmekle yükümlüdür. Nâfile ibadetler ise, herkesin gücü yettiği nispette ve zorlanmaksızın yapabileceği ibadetlerdir. Peygamberimiz, nafile ibadetlerin insanın istekli olduğu anlarda yapılmasının uygun ve doğru olacağını bildirmişlerdir. Allah’a kulluğun ve O’na ibadetin bir sınırı ve sonu yoktur. İnsan ibadet etmekten bitkin düşebilir; bıkmıy usanabilir. Fakat Allah Teâlâ o kula ecir ve sevap vermektan bıkmıy usanmaz. Peygamberimiz özellikle bunu belirterek, ölçülü davranmayı öğütlemişlerdir. Çünkü ölçüyü kaçıranlar, zamanla güç ve kuvvetten düşüp ibadetlerine devam edemeyebilirler. Oysa az da olsa devamlı yapılan ibadetlerin ecir ve sevabı da devamlı olup kesilmez. Zaman zaman terkedilen çok ibadetten, devamlı yapılan az ibadet daha faziletli sayılmıştır.

KABİR ZİYARETİ VE ÂDÂBI

Ölüm, yaşadığımız hayatın kaçınılmaz bir gerçeğidir. Dünyaya gelen her canlı bir gün ölüp toprağa karışacaktır. Bizim inancımızda ise ölüm ebedi âleme açılan bir kapıdır. Farklı bir âlemde hayat bulmaktır. O sebeptendir ki, Müslüman toplumunda hayat ve ölüm iç içedir. Evlerimizle kabirlerimiz bir birinden uzak değildir. Ölümü de ölenleri de gündemimizden çıkaramıyoruz. İyiliğini gördüğümüz birisinin sadece kendisine değil ölmüşlerine de dua ederiz. Yaptığımız bir hayra karşılık hem hayatımız hem de ölen yakınlarımız için dua bekleriz.

Dinimizde önem atfedilmiş gün ve gecelerde aklımıza ilk gelen vefat etmiş yakınlarımızdır. Bayramlarda ailece sevdiğimizimizin kabrini ziyaret etmeği, hal-i hayatlarında onlara gösterdiğimiz saygı ve muhabbetin devamı olarak kabul ederiz. Bu hem insani hem de İslami görevimizdir. Zira peygamberimiz (s.a.) ashabına hem kabir ziyaretinde bulunmayı tavsiye etmiş; hem de kabir ziyaretinin usul ve adabını öğretmiştir. Önceleri cahiliye dönemine ait birtakım batıl inanç ve âdetlerin tamamen ortadan kalkması için kabir ziyaretini yasaklayan Peygamberimiz (s.a.), zamanla tevhid inancı gönüllere yerleşip endişe edilen sakıncalar ortadan kalkınca: **“Sizi kabirleri ziyaret etmekten menetmiştim; şimdi artık oraları ziyaret ediniz Çünkü kabirleri ziyaret etmede tezkire (ölümü hatırlama ve ibret) vardır.”** (Ebu Davud, ‘Cenaiz’ 75, 77) mealindeki hadisle kabir ziyaretini serbest bırakmış hatta teşvik etmiştir. Mekke’nin fethi sırasında kendisi de annesinin kabrini ziyaret etmiş, ağlamış ve yanındakileri de ağlatmıştır.

Kabir ziyareti ölümü hatırlatma bakımından insan hayatına anlam katar. Allah Resulünün dilinden Ağız tadını bozandır (Nesai, ‘Cenaiz’ 3). Ömrün değerlendirilmesi bakımından en etkileyici vaizdir ölüm. Hayatın belli bir süreden ibaret olduğunu, hayatta iken didiştığımız, bazen münakaşa ettiğimiz, kızdığımız öfkelendiğimiz nice kimselerin kaybı ile hayatımızda nasıl bir boşluk oluştuğunu kabir ziyaretinde anlarız. Hayatta olanların kıymetini bilmemizi, yitirdiğimiz sevdiğimizimizin bir daha bizim yanımıza dönemeyeceklerini tefekkür ettiğimizde hayatta olmanın ne kadar önemli olduğunu idrak ederiz. Beraber hayatı paylaştığımız insanları kaybettikten sonra keşke diye hayıflanacağımız pişmanlıklar yaşamamamızı öğretir kabirler. Vefat ettikten sonra ölülerimiz için yapacağımız şeyler ise onları hayırla yad etmek onlar için dua ve istiğfarda bulunmaktır. Bunu bizzat kendimiz yapmalı; bu vefa görevini başkalarına havale etmemeliyiz. Bunun için belli kalıplara bağlı seremonilere başvurmadan peygamberimizin ashabına öğrettiği sadelikte ifadelerle bu görevimizi yerine getirmeliyiz. Süleyman bin Büreyde’nin naklettiğine göre Resulullah (s.a.), ashabına kabristana girerken şöyle demelerini öğütlemiştir: **“Selam size ey bu diyarın mümin ve Müslüman olan sakinleri! Bizler de inşaallah size katılacağız. Allah’tan bize ve size afiyet dilerim.”** Bu ifadelerden de anlıyoruz ki, kabirlerde olanlardan bir şey talep edilmez. Bilakis onlar için dua edilir, onlara selam verilir, bu akıbetin bizi de beklediğinin idrakine varılır ve bu kaçınılmaz son için ne gibi hazırlık yapıldığı tefekkür edilir. Kabir ziyareti selam, dua ve ibret almaktan ibarettir.

Kabirde medfun olanlardan yardım talep etmek, bereketini umarak kabirlerden bir şeyler almak veya bez bağlamak; bereketlensin diye el yüz veya kullanılan eşyaları sürmek doğru bir davranış değildir. Zira bizim hayatımızın yegâne sahibi Allah Teâlâ’dır. Hayatta her türlü tasarruf etme gücü ve kudreti Rabbimizindir. İnançımızın bize öğrettiği temel prensip budur.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاعْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ
الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ

“Yürüyüşünde ölçülü ve dengeli ol; sesini yükseltme. Çünkü seslerin en çirkini eşeğin sesidir.”

Lokman 31 /19.

Ayette, kaçınılması gereken olumsuz davranışlardan örnekler verilmektedir. Bu örneklerin, özellikle kendini beğenmişlerin, başka insanları aşağılayıcı tutumlarından seçilmiş olması ve bunların Allah sevgisinden mahrum kalacakları uyarısında bulunulması, Kur'an'ın insan onuruna verdiği değeri yansıtmaması bakımından özellikle dikkat çekicidir. Bu insanlara verilen bir edep dersidir. İnsanların hayvanlar gibi, bağırarak konuşmaları, avaz avaza gürültülü bir ortam oluşturmaları için yapılan bir karşılaştırma söz konusudur.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

«هَلَكَ الْمُتَنَطِّعُونَ» قَالَهَا ثَلَاثًا

“Söz ve davranışlarında ileri gidip haddi aşanlar helâk oldular.” Resul-i Ekrem bu sözü üç defa tekrarladı.

Müslim, İlim 7.

İyi bir Müslüman, ölçülü ve dengeli bir insan, her türlü davranışında, işinde ve sözünde haddi aşmaktan, taşkınlık yapmaktan sakınır. Çünkü böyle davranışlar dinimizde hoş görülmemiş; hatta yasaklanmıştır. Toplumun içinde yaşadığı halde, onlardan çok farklı davranışlarıyla dikkat çekenler, büyüklük taslayanlar, haddinden fazla kibarlık ve nezaket gösterisinde bulunanlar, ya da haddinden fazla ince eleyip sık dokuyanlar başkalarını rahatsız ederler.

MÜMİN KALBI

Sâdi-i Şîrâzî, bir müminin sahip olması gereken kalbi derinlik ve ince-liği bir hikâye ile şöyle izah eder:

“Bir yıl Şam’da öyle bir kıtlık oldu ki, aşıklar aşkı unuttu. Gök, yere öyle cimri oldu ki, bir damla bile yağdırmadı. Ekinler, dudaklarını bile ıslatamadı. Ne kadar pınar varsa kurudu. Yoksulların gözyaşlarından başka hiç su kalmadı.

Vaziyet böyle iken, bir gün yanıma bir dostum geldi. Bir deri bir kemik kalmıştı. Hâlbuki zengin, kudretli, şan ve şeref sahibi, hem de cüsseli bir in-sandı. Hâlini görünce şaştım; ona sordum:

–Ey güzel huylu dostum; ne oldu, nasıl bir felâkete uğradım? Gördüğüm bu zayıf, bitkin ve kederli hâlinin sebebini anlat bana!.. dedim.

Dostum benim bu sözlerime üzüldü, hayret içinde şöyle dedi: “Dostum! Kederimin sebebini bilmiyorsan, bu ne gaflet! Biliyorsan niçin soruyorsun? Görmüyor musun ki, felâket son raddeye vardı. Ne gökten yere yağmur ini-yor, ne yerden göğe, âh edenlerin feryâdı çıkıyor!”

Ona dedim ki: “Biliyorum! Fakat bu kıtlık, seni niye bu kadar teessüre gark ediyor ki. Senin her şeyin var. Başkaları açlıktan helâk olsa, bundan sana ne?”

Bunun üzerine o kemâl ehli dostum, sanki âlimin câhile bakışı gibi bana mânidar mânidar baktı ve şöyle dedi: “Sâhilde olup da dostlarının denizde boğulmakta olduklarını gören bir insanın kalbinde huzur olur mu? Benim şu benzim, halkın sefâletinden sarardı. Beni kimsesizlerin ve yoksulların hâli bu duruma getirdi. Vicdan sahibi olan, kendi âzâsında yara görmek istemediği gibi, Allâh’ın diğer mahlûkâtında da görmek istemez. Allâh’a hamdolsun ya-ram yok, fakat başkalarının ıstırabı benim vicdânımı tir tir titretiyor. Hastanın yanında oturan insan, sıhhatte olsa bile, hiç keyifli olabilir mi?” “Zavallı fa-kir bîçârelerin hâlini gördükçe, yediğim her lokma boğazıma diziliyor. Sanki zehir yutuyorum. Hemcinslerini sefâlette gören bir insan, gülistanda nasıl eğ-lenir? Biri ağladığında benim de gözüm nemlenir.”

Mevlana Celaleddini Rumi ne güzel ifade etmiş:

*Ey ilahî kitab’ın nüshası, Ey Padişahın güzelliğine aynası!
Âlemde her ne varsa hepsi sende var;*

*Senden dışarıda değil, gönlünde var
Ne istiyorsan kendinden iste, kendinde ara!..*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِثْلَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ

“İbrâhim’in dininde olduğu gibi; O sizi seçti ve size din konusunda hiçbir güçlük yüklemedi.”

Hac 22/78.

Ayette geçen “Harec/güçlük” kelimesi kişiyi sıkıntıya, darlığa sokan güçlükleri ifade eder. Dinde hiçbir güçlük yüklenmemesi de, dinî yükümlülüklerin hiçbir çaba gerektirmediği ve insana hiçbir meşakkat getirmediği anlamında değildir. Zaten, hiçbir meşakkat taşımayan bir işle mükellef tutmak “Yükümlülük” kavramıyla bağdaşmaz. Allah’ın kullarını yükümlü tuttuğu işlerde esas amaç, bu meşakkate katlanmanın ortaya çıkaracağı yararlı sonuçlardır. Bu konuda özellikle şu iki husus büyük önem taşımaktadır:

- 1- İnsanların, daha çok sevap alma vb. düşüncelerle dine ilâveler yapmaya çalışmamları,
- 2- Kolaylaştırmanın İslâm’ın temel ilkelerinden olduğudur. Yeterli dinî bilgiye sahip olmayan veya bu konudaki ilkeleri iyi kavramamış bulunan insanların, sevaplarını artırma düşüncesiyle dinde olmayanları da ona eklemeye eğilimi içine girmeleri yaygın bir durum olduğu için, Hz. Peygamber yakın çevresinde bu tür yönelişleri gördüğünde hemen insanları uyarmıştır. (bk. Buhârî, “Nikâh”, 1; Müslim, “Sıyâm”, 177).

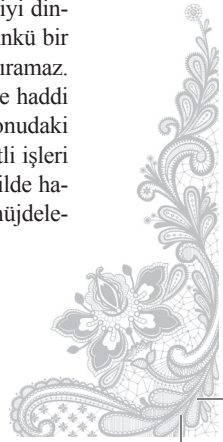
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ، وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلَّا غَلَبَهُ، فَسَدِّدُوا وَقَارِبُوا،
وَأَبْشِرُوا، وَاسْتَعِينُوا بِالْعَدْوَةِ وَالرَّوْحَةِ وَشَيْءٍ مِنَ الدُّلْجَةِ

“Din kolaylıktır. Dini aşmak isteyen kimse, ona yenik düşer. O halde, orta yolu tutunuz, en iyiyi yapmaya çalışınız, o zaman size müjdeler olsun; günün başlangıcından, sonundan ve bir miktar da gecedен faydalanınız.”

Buhârî, İmân 29.

Dini zorlaştırmak, ibadet ve taatte haddi aşmak, müsamahasız davranmak daha iyi dindarlık değil, kendi nefesine eziyet etmek, başkalarını da dinden nefret ettirmektir. Çünkü bir insan ne kadar çok ibadet etse, salih ameller işlese, dini aşamaz ve Allah’ı da usandıramaz. O halde yapılacak iş, orta yolu tutmak, ölçülü olmak, ibadet ve taatte, hayırlı işlerde haddi aşmamaktır. Ancak, mükemmeli yakalamaya çalışmak müminin görevidir. Bu konudaki ölçü, sırat-ı müstakimden sapmamak, ibadetleri ve birtakım hayırlara yönelik faziletli işleri gücünün yettiği nispette yapmak, yasaklardan ise kesinlikle uzak durmaktır. Bu şekilde hareket edenleri cennetle, kurtuluşa ermekle, dünya ve ahiret saadetine kavuşmakla müjdelemek, dinimizin âlimlere yüklediği görevler arasındadır.

NUREDDİN ZENGİ'NİN RÜYASI

XII. yüzyılda haçlı seferlerinin en şiddetli yıllarında, hulefa-i raşidin ve Ömer b. Abdülaziz'den sonra gelen en adil ve salih hükümdar olarak tanınan Büyük Selçuklular'ın Haleb Atabeyi Nureddin Zengi 1162 senesinde bir rüyâ görür Peygamber Efendimiz (s.a.) rüyasında üç adamı sultana gösterecek: "Nureddin! Bu adamlardan beni kurtar!" buyurur.

Yatağından fırlayan Sultan, "Bu rüyâ doğru bir rüyâdır. Resûlallah tehlikede." diye düşünerek, sabahı beklemeden, yanına sâdik adamlarından 20 kişi alarak ve çok süratle giderek 16 günde Medine-i Münevvere'ye varır. Halk, Sultan'ın bu ani ziyaretine hem sevinir, hem de şaşar. Ertesi günü, genç, ihtiyar, kadın erkek çocuk bütün şehir halkının, önünden geçmesini ve halka bizzat eli ile hediye dağıtacağını ilân eder. Herkes gelip geçerler. Sultan geçenler arasında rüyâda kendisine gösterilen adamları göremez. "Buraya gelmeyen kimse kaldı mı?" diye şehrin valisine sorar. O da Sevgili Peygamberimizin'in kabrinin bulunduğu yere yakın bir evde oturan üç Mağriblinin gelmediğini söyler.

Sultan derhal o üç kişiyi zorla getirtir. Görür ki, bu adamlar rüyada kendisine gösterilen üç kişidir. Derhal bunları tevkif ettirir.

Sultan maiyeti ile beraber bu eve gider ve eve girince görürler ki, evin içinde büyük bir tünel kazılmış ve tünelin ucu da Ravza-i Mutahhara'ya iyice yaklaşmıştır. Mağribileri muayene ettirir, suçluların sünnetsiz ve Hıristiyan oldukları ortaya çıkar. Bunlar sorguya çekilince ifadelerinde: "Bizler Hıristiyanız, yeraltından Peygamberin kabrine girip nâşını çalıp Avrupa'ya götürecektik." derler.

Sultan Nureddin Zengi bundan sonra böyle hâinler zarar vermesinler diye, Ravza-i Mutahhara'nın etrafına su gelinceye kadar hendek kazdırır. Bu hendek epeyce geniş olarak yapılır. Buraya kalay eritilip dökülerek kalın bir duvar haline getirilir. Böylece Ravza-i Mutahhara emniyet altına alınmış olur.

Aziz Mahmud Hüdayi'nin dediği gibi:

*Âkil isen hayra sa'y et dâ'imâ
Leyse li'l-insâni illâ mâ se'â*

*Hak yolunda çalışırsa bir kişi
Âni zâyi' eylemez Kâdir Hudâ*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ
وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا

“O, göklerin, yerin ve bu ikisi arasındakilerin rabbidir. Şu halde O’na kulluk et ve kulluğunda sabret. O’nun adını almaya lâıyk başka birini biliyor musun?”

Meryem 19/65.

Ayette geçen *Semiyy*/benzer, adını almaya lâıyk; adaş mânasına da gelir. Allah ismi, yüce yaratıcı olan Cenâb-ı Hak’tan başkasına verilmemiştir. Nitekim müşrik Araplar dahi bu ismi Allah’tan başkası için kullanmamışlardır. Onun dışında taptıkları putlara Allah değil ilâh demişlerdir. Ayet, Allah’ın eşi ve benzerinin bulunmadığını, dolayısıyla ondan başka hiçbir şeyin ibadet edilmeye lâıyk olmadığını belirtir. Allah göklerin, yerin yaratıcı ve malikidir. O halde ona ibadette sabır ve sebat gösterilmelidir. İbadetin zorluk ve sıkıntılılarına tahammül gösterilmelidir.

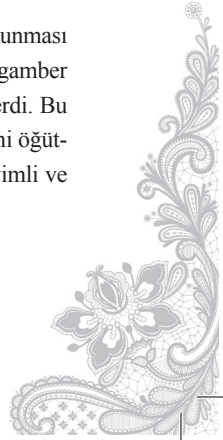
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

يَا عَبْدَ اللَّهِ، لَا تَكُنْ مِثْلَ فُلَانٍ كَانَ يَقُومُ اللَّيْلَ، فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ

Peygamberimiz (s.a.s) Abdullah b. Amr’a hitaben şöyle buyurdu: “Ey Abdullah! Filan kimse gibi olma, çünkü o gece ibadetine devam ederken, sonra geceleri ibadet etmeyi bıraktı.”

Buhârî, Teheccüd 19; Müslim, Sıyâm 185

Gece ibadeti denilince, genellikle teheccüd namazı anlaşılır. Fakat geceleyn okunması âdet edinilen Kur’an, sürekli hale getirilmiş zikir ve tesbihler de birer ibadettir. Peygamber Efendimiz, başlanılan bir ibadetin veya hayırlı bir işin devamlı olmasını tavsiye ederdi. Bu sebeple, sürekli kılınmayacak kadar çok nafıle ibadet ve amellerin yüklenilmemesini öğütlemiştir. Çünkü o, az da olsa, sürekli olan ibadet ve taatlerin Allah katında daha sevimli ve makbul olduğunu sahabeye sıkça hatırlatırdı.

İSRA VE MİRAC MUCİZESİ

Kur'an-ı Kerim'de Miraç ile ilgili olarak şöyle buyrulmaktadır: “*Bir gece, kendisine bazı ayetlerimizi gösterelim diye kulunu Mescid-i Harâm'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götürün Allah eksikliklerden münezzehtir: O, gerçekten işitendir, görendir.*” (İsra 17/1)

Hz. Peygamber (s.a.)'in Mekke'deki Mescid-i Harâm'dan Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'ya götürülmesi şeklinde gerçekleşen olay “İsrâ”, bu yolculuğun “göklere yükseltme” safhasının da dâhil olduğu tamamı ise mi'râc kelimesiyle ifade edilir.

İsrâ sûresinin 1. ayeti ile Necm sûresinin ilk ayetleri Mi'rac olayına işaret etmektedir. Aynı konuda kırk beş kadar sahabî Hz. Peygamber (s.a.)'den bilgiler nakletmiştir. Konuyla ilgili (*Buhârî*, “*Salât*”, I) hadislere göre bir gece Hz. Peygamber (s.a.) Kâbe'nin avlusunda (diğer bazı rivayetlerde amcasının kızı Ümmühânî'nin evinde) “uyku ile uyanıklık arasında bir durumdayken” Cebrâil yanına geldi, göğsünü açarak kalbini zemzemle yıkadı, sonra Burak denilen bir binek üzerinde onu Kudüs'e götürdü. Resûlullah'ı burada önceki bazı Peygamberler karşıladılar ve onu kendilerine imam yaparak arkasında topluca namaz kıldılar.

Daha sonra semaya yükseltilen Rasûlullah, semanın birinci katında Hz. Âdem, ikinci katında Hz. İsrâ ve Hz. Yahyâ, üçüncü katında Hz. Yûsuf, dördüncü katında Hz. İdrîs, beşinci katında Hz. Hârûn, altıncı katında Hz. Mûsâ, yedinci katında ise Hz. İbrâhim ile görüşti.

Kur'an'da “Sidret'l-Müntehâ” denilen ve yaratılmışlarca bilinebilen alanın son sınırını işaretlediği kabul edilen noktanın ötesine, Cebrâil'in geçme imkânı olmadığı için Hz. Peygamber (s.a.) refref denilen bir araçla tek başına yükselmesini sürdürdü. Bu sırada kendisine alemlerin sırları, varlığın kaderiyle hükümlerin tesbiti için görevlendirilmiş olan meleklerin çalışmaları gösterildi. Nihayet bir beşerin insan olma özelliğini koruyarak Allah'a yaklaşabileceği son noktaya kadar yaklaşmıştır (Necm 53/8-9).

Peygamber (s.a.)'in Rabbine selâm ve ihtiramını arzettiği, Allah'ın da ona selâmla hitap ettiği ve inananlara esenliklerin dile getirildiği “*Tahiyyat*” duasındaki diyalogun Mi'rac olayı sırasında gerçekleştiği kabul edilir. Mekândan münezzehten olan Allah Teâlâ ile Kur'an'ın “*âlemlere rahmet*” olarak gönderildiğini bildirdiği Hz. Muhammed (s.a.) arasında, insan idrakinin kavramaktan âciz olduğu bir şekilde gerçekleşen bu buluşma sırasında Resûlullah'a, içlerinden günahkâr olanlar-eğer affedilmezlerse bir süre cehennemde cezalandırıldıktan sonra bütün ümmetinin cennete kabul buyrulacağı müjdelendi; ayrıca kendisine bir hediye olarak Bakara suresinin halk arasında “*Âmene'r-resûlü...*” diye bilinen 285-286. ayetler nâzil oldu.

Miraçta beş vakit namaz, ayrıca Mi'racdan dönüş sırasında Hz. Peygamber (s.a.)'e cennet ve cehennem ile buralarda bulunacak insanların durumları gösterildi. Nihayet Hz. Peygamber (s.a.s.) Mekke'den ayrıldığı noktaya getirildi.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنَ أَشْيَاءٍ إِن تَبَدَّلَ لَكُمْ تَسْوُكُمْ وَإِن تَسْأَلُوا
عَنهَا حِينَ يُنزَّلُ الْقُرْآنُ تَبَدَّلَ لَكُمْ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ قَدْ سَأَلَهَا
قَوْمٌ مِّن قَبْلِكُمْ ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا كَافِرِينَ

“Ey iman edenler! Açıklanırsa hoşunuza gitmeyecek olan şeyleri sormayın. Eğer Kur'an indirilirken onları sorarsanız size açıklanır, oysa Allah onlardan sizi muaf tutmuştur. Allah günahları çok bağışlayan, ceza vermekte hiç acele etmeyendir. Bu tür soruları sizden önce de bir topluluk sormuş, sonra bunları yapmadıkları için kafir olmuşlardı.”

Maide 5/101-102.

Haccın farz olduğunu bildiren ayetler indiğinde Hz. Peygamber bir hutbe okumuş, Allah'a hamd ve senâdan sonra “Allah size hacca farz kıldı” buyurmuştu. Bir sahâbî “Her yıl mı ey Allah'ın resulü?” diye sordu. Resûlullah soruyu duymazdan geldi. Sorunun üçüncü defa tekrar edilmesi üzerine Hz. Peygamber “Şayet evet deseydim her yıl haccteniz farz olurdu. Siz ise buna tahammül edemezsiniz. Benim değinmediğim konularda soru sormayın. Sizden önceki bazı toplumlar peygamberlerine çok soru sormaktan ve sonra da bunlar üzerinde ihtilâfa düşmekten dolayı helâk olmuşlardır. Şu halde size bir şeyi emrettiğimde onu olabildiğince yerine getirmeye çalışın, size yasakladıklarımın da kaçının” buyurmuştur (Müslim, “Hac”, 412.

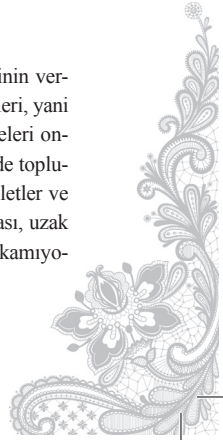
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِسُؤَالِهِمْ وَاخْتِلَافِهِمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ فَإِذَا نَهَيْتُكُمْ
عَنْ شَيْءٍ فَاجْتَنِبُوهُ، وَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ

“Sizden önceki ümmetleri gereksiz yere çok sual sormaları ve peygamberlerine karşı münakaşaya dalmaları helâk etti. Size herhangi bir şeyi yasakladığım zaman ondan kesinlikle sakınınz, bir şeyi emrettiğimde de onu, gücünüz yettiği ölçüde yerine getiriniz.”

Buhâri, İ'tisâm 2; Müslim, Hac 412, Fezâil 130-131.

Önceki ümmetler, peygamberlerine çok ve yersiz sorular sorarlardı. Ayrıca peygamberlerinin verdiği cevabı kabullenmek yerine, onu aralarında münakaşa ederler, ihtilafa düşerlerdi. Bu nitelikleri, yani çok ve yersiz sorular sormaları, aldıkları cevapları münakaşa konusu yapıp çok ihtilafa düşmeleri onların helâkine sebep oldu. Çünkü ihtilaf, ayrılıkları ve gruplaşmaları doğurur. Bunun neticesinde toplumun birlik ve beraberliği ortadan kalkar. Birlik ve beraberliği bünyelerinde sağlayamayan milletler ve ümmetler ise helâke sürüklenirler. Öte yandan dinin yasak ettiği şeylerden kesinlikle sakınılması, uzak durulması gerekir. Bu konuda müsamaha yoktur. “Gücüm yetmiyor” veya “Alıştığım için bırakamıyorum” gibi mazeretler de geçerli değildir.

Dini Bilgiler

HZ. PEYGAMBER (S.A.)'İ SEVMEK

Hz. Peygamber müminlere çok düşküdü. Ashabı da Rasûlullah'ı çok seviyordu. Bu karşılıksız sevgi Kur'ân'da şöyle ifade edilmektedir: *"Allah'ın rahmeti sebebi iledir ki, Sen onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı yürekli olsaydın, çevrenden dağılır, giderlerdi. Öyleyse onlar(ın kusurların)dan geç. Onlar için mağfiret dile. (Yapacağın) işler hakkında onlara danış."* (Al-i İmran, 3/158)

Allah sevgisinin ispatı Resûlullah'a tabi olmaktadır. Hayatımızı, aklımızı, malımızı hülâsa neyimiz varsa her şeyimizi kendisine borçlu olduğumuz Yüce Yaradan'a karşı nasıl bir şükran borcu içinde olmamız ve her şeyden ve herkesten önce O'nu ne kadar çok sevmemiz gerektiği apaçık meydandadır. Yüce Allah kendisine olan bu sevgiyi ispatlamanın yolunun Resûlu'ne itaatten geçtiğini ayette şöyle ifade etmiştir:

"De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız Bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın Allah çok merhametli ve bağışlayıcıdır." De ki: 'Allah'a ve Peygamber'e itaat edin! Eğer dönerlerse muhakkak ki Allah, kafirleri sevmez." (Al-i İmran, 3/3-32)

Yüce Allah müminlerin Hz. Peygamber'in canını kendi canlarından bile önde tutmalarını istemiştir: *"Peygamber müminler için kendi canlarından ileridir. O'nun eşleri de onların anneleridir."* (Ahzab, 33/6)

Hz. Peygamber'in canını kendi öz canımızın önüne çıkarabilmemiz de elbette O'nu çok sevmemize bağlıdır. İşte bunun için bizzat Hz. Peygamber de kendisinin her şeyden ve herkesten daha çok sevilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Şair Nurullah Genç Hz Peygamber (s.a.)'e olan sevgisini şöyle dökmüş mısralara:

*Yağmur, seni bekleyen bir taş da ben olsaydım
Çölde seni özleyen bir kuş da ben olsaydım
Dokunduğun küçük bir nakış da ben olsaydım
Sana sıvıslıklam bir bakış da ben olsaydım
Uğrunda koparılan bir baş da ben olsaydım
Bahira'dan süzülen bir yaş da ben olsaydım
Okşadığın bir parça kumaş da ben olsaydım*

*Senin için görülen bir düş de ben olsaydım
Yeryüzünde seni bir görmüş de ben olsaydım
Senin visalinle bir gülmüş de ben olsaydım
Sana hicret eden bir Kureyş de ben olsaydım
Damar damar seninle, hep seninle dolsaydım
Batılı yıkmak için kuşandığın kılıcın
Kabzasında bir dirhem gümüş de ben olsaydım*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا
فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

“Rabbine yemin olsun ki, aralarında çıkan anlaşmazlık hususunda seni hakem yapmadıkça, sonra da verdiğin hükümlere içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın onu kabullenmedikçe ve boyun eğip teslim olmadıkça, mü’min olmazlar.”

Nisa 4/65.

Bu âyetin sebep-i nüzülü şu olaydır: Zübeyr b. Avvâm ile bahçe komşusu arasında su yüzünden bir anlaşmazlık çıkmıştı. Hz. Peygamber’e başvurdular; O da “Zübeyr! Bahçeni suladıktan sonra suyu sal ki komşun da sulasın” buyurdu. Komşu bu hükmün din kuralı koyma değil, sulhetme mahiyetinde olduğunu düşünmüş olmalı ki Hz. Peygamber’e, Zübeyr’in tarafını tuttuğunu ima etti. Bunun üzerine Hz. Peygamber şikâyetçinin tutumundan hoşnut olmadı ve bu defa Zübeyr’e normal hakkını kullanmasını söyledi. (Müslim, “Fezâ’il”, 129). Gerçek iman sahiplerinin iki temel vasfı olmalıdır:

- 1- Aralarında bir anlaşmazlık çıktığında Resûlullah’ı hakem kılarak, hükmüne başvurmak.
- 2- Hz. Peygamber bir hüküm verince bunu benimsemek, onun âdil olduğuna inanmak, itiraza kalkışmamak

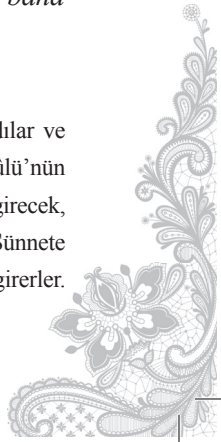
HADİS-İ ŞERİF MEALİ

«كُلُّ أُمَّتِي يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ أَبَى»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَنْ
يَأْبَى؟ قَالَ: «مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى»

Peygamberimiz “İstemeyenler dışında, ümmetimin tamamı cennete girer” buyurdu. Bunun üzerine: “Ey Allah’ın elçisi, cennete girmeyi kim istemeyenler ki” denildi. Peygamber Efendimiz: “Bana itaat edenler cennete girer; bana karşı gelenler cenneti istememiş demektir” buyurdu.

Buhârî, İ’tisâm 2

Sahabe-i kiram, cenneti istemeyenlerin kimler olabileceğini merak edip şaşırdılar ve Rasûl-i Ekrem *sallallahu aleyhi ve sellem*’den bunu öğrenmek istediler. Allah Rasûlü’nün cevabı kısa, ama son derece muhtevalı oldu. Buna göre kendisine itaat eden cennete girecek, isyan eden ise cehenneme girmeyi istemiş olacaktır. Peygamber’e itaat, Kur’an ve Sünnete sınımsız sarılıp bağlanmayı içine alır ki, böyle hareket edenler mümin olarak cennete girerler.

PEYGAMBERE İTAAT

Kur'an'da sayısız ayet Allah'a itaatın hemen ardından Peygamber'e itaati emreder. Bu gerçek Nisa Suresi 64. ayette şöyle vurgulanır: *"Biz hiçbir peygamberi, Allah'ın izniyle itaat edilmekten başka bir hikmetle göndermedik. Eğer onlar kendilerine zulmettikleri zaman sana gelseler; Allah'tan günahlarının bağışlanmasını talep etmeni isteseler ve Rasul de onların bağışlanmasını dileyeydi elbette Allah'ı affedici, merhametli bulurlardı."* Al-i İmran Suresi 31. ayette ise Allah'ın kullarını sevmesi onların peygambere itaatine bağlanmış ve peygambere *"Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin"* demesi emredilmiştir.

Ebu Hüreyre'den nakledildiğine göre Rasulullah (s.a.) şöyle buyurmuştur: *"Ümmetimin hepsi cennete girecektir; yüz çeviren müstesna!"* orada bulunanlar *"Ey Allah'ın Rasulü, yüz çeviren kim?"* diye sorunca, Hz. Peygamber *"Bana itaat eden cennete girer. Bana isyan eden yüz çevirmiş demektir."* şeklinde cevap vermiştir. (Buhari, İtisam.2)

İbn Abbas'dan gelen bir rivayette Efendimiz (a.s.) *"Ümmetimin fesada uğradığı zaman sünnetime sınıksız sarılan kimse için şehid sevabı vardır"* (Tergib, I, 44) buyurarak kendisine tabi olmanın özellikle zor zamanlarda daha da zor olacağına işaret etmiştir.

Mü'minlerden Hz. Peygamber'e sadece itaat etmeleri ve onu her şeyden ve herkesten çok sevmeleri de istenmiştir. Bir keresinde Ömer b. Hattab Hz. Peygamber'e *"Ey Allah'ın Rasulü! Sen bana, canım hariç her şeyden daha sevimlisin"* der. Bunun üzerine Peygamberimiz ona *"Ey Ömer, Allah'a yemin ederim ki, sen, beni canından daha fazla sevmedikçe olgun mü'min olamazsın"* diyerek karşılık verir. Allah Rasulünden bu sözü duyan Hz. Ömer *"Vallahi şimdi sen bana canımdan daha sevimlisin"* deyince Peygamber Efendimiz *"Şimdi imanın kemale ermiştir Ey Ömer!"* buyurur. (Buhari, Eymen ve Nüzur; 3)

Asırlardır Müslümanlar Efendimiz'e bu terbiye ile bakmışlar ve ona olan bağlılıklarını binlerce mısra da terennüm etmişlerdir:

*Canım, kurban olsun senin yoluna
Adı güzel, kendi güzel Muhammed
Gel şefaateyle kemter kuluna
Adı güzel, kendi güzel Muhammed*

*Yunus neyler iki cihanı sensiz
Sen hak Peygambersin şeksiz gümansiz
Sana uymayanlar, gider imansız
Adı güzel, kendi güzel Muhammed*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ
رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

“Ey iman edenler! Bir düşman birliği ile çatıştığınız vakit sebat edip direnin ve Allah’ı çokça anınız ki zafer sizin olsun. Allah ve resulüne itaat edin, birbirinizle çekişmeyin, sonra zayıflarsınız ve zaferi elden kaçırsınız. Sabredin, kuşkusuz Allah sabredenleri sever.”

Enfal 8/45-46.

Bedir savaşı Müslümanlar için adeta var oluş mücadelesidir. Çünkü bu ilk savaşta Müslümanların yenilmesi, İslâm’ın da tarih sahnesinden silinmesi anlamına geliyordu. Allah’ın yardımı ve Müslümanların gayretiyle savaş kazanıldı. Müslümanların ilâhî kural ve kanunlara/âdetullah’a; yani başarının objektif, herkes için geçerli yol ve yöntemine göre hareket etmeleri gerekiyordu. Bu ayette başarının altın kurallarını şöyle sıralanmaktadır:

- 1- Sebat ve istikrar,
- 2- Allah’ı devamlı zikretmek ve asla unutmamak,
- 3- Allah ve Resulüne itaat etmek,
- 4- Birlik ve beraberliği korumak,
- 5- Düşmana karşı caydırıcı güç bulundurmak,
- 6- Başarının gerektirdiği kadar hazırlıklı ve sabırlı olmaktır. Ayette geçen *rih*/rüzgâr kelimesi, kuvvet, yardım ve devlet anlamında mecaz olara kullanılmıştır.

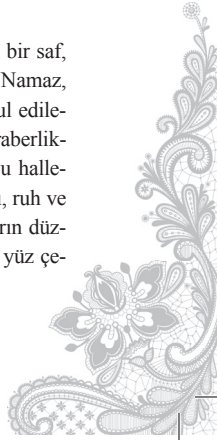
HADİS-İ ŞERİF MEALİ

لَسْتُونَ صُفُوفَكُمْ، أَوْ لِيَخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ

“Ya saflarınızı düzeltirsiniz ya da Allah Teâlâ sizin aranızda düşmanlık, buğz ve kalplerinize ihtilâf koyar da birbirinizden yüz çevirirsiniz.”

Buhârî, Ezan 71; Müslim, Salât 127.

Peygamber Efendimiz, namazda safların düzgün olmasına büyük önem verirdi. Düzgün bir saf, aynı zamanda doğruluğun, dürüstlüğün, birlikteliğin, hedef ve gaye birliğinin alâmeti sayılır. Namaz, Müslümanları günde beş defa Allah’ın huzurunda bir araya getiren bir eylem, bir cihad kabul edilebilir. Cephedeki cihad gibi, namazda da saflar oluşur. Namazda Müslümanlar birlik ve beraberliklerini, nizam ve intizamlarını, disiplinlerini hem kendileri görüp moral kazanırlar hem de bu hallerini düşmanlarına göstererek onların kalplerine korku salarlar. Sanki safların düzenli olmayışı, ruh ve düşüncenin, niyetin doğru olmayışının bir göstergesidir. Çünkü Peygamber Efendimiz, safların düzgün olmayışının sonucunu, kalplerin uyuşmaması ve neticede Müslümanların birbirlerinden yüz çevirmeleri ile açıklamaktadır.

CEMAATLE NAMAZ KILARKEN SAF ADABI

Cami veya mescitlere devam edip namazı cemaatle kılmak, Peygamber Efendimiz (s.a.)'in vâcibe yakın müekked sünnetlerinden biridir. Hadîs-i şerifte buyrulduğuna göre:

“Bir kimsenin câmilere gitmeyi îtiyad/alışkanlık hâline getirdiğini görürseniz, onun îmanlı olduğuna şâhitlik edin. Çünkü Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: “Allâh'ın mescitlerini ancak Allâh'a îmân edenler îmâr eder...” (Tevbe 9/18.)”

Cemaat ile kılınan namazlarda safların tertip ve düzenine riayet edilmesi namazın adabındandır. Safların tertibi ile ilgili bir hadiste Hz. Peygamber şöyle buyurur: *“Saflarınızı düzgün tutun, zira safların düzeltilmesi namazın kemalini sağlayan şartlar dandır.”* (Buhari, Ezan 132) İmamın bu konuda gerekli hassasiyeti göstermesi ve gerektiğinde, safların usûlüne uygun şekilde tanzim edilmesi için cemaati uyarması gerekir. Hz. Peygamber (s.a.) namaza başlamadan önce safların düzgün ve sık olmasına dikkat etmiş, saflar arasında boşluk bırakılmaması hususunda muhtelif vesilelerle ashabını uyarmıştır (Buhârî, el-Cemâa ve'l-imâme, 47; Müslim, Salât 28).

Cemaatle namaz kılınırken cemaat bir kişi ise; imamın sağında durur. Ancak imamdan önde olmaması gerekir. Arkasına veya soluna dursa namaz yine caizdir ama sünnete aykırı olur. Eğer cemaat, bir kişiden çok olursa imamın arkasında saf tutarlar. Birincisi imamın tam arkasına, ikincisi onun sağ tarafına, üçüncüsü birincinin soluna gelecek şekilde saf tutarlar. Ondan sonra gelenler sağa, sonra sola dururlar. Bu şekilde sağlı sollu saf tutma düzeni devam eder. İmam daima ortada bulunacak şekilde saf tutulur. Bu, cemaatle namaz kılmanın adabındandır.

Cemaat ile kılınan namazlarda, ön safta boşluk varken caminin gerisinde imama uyulması uygun değildir. Bununla birlikte mazeretleri sebebiyle saf haricinde imama uyan kimselerin namazları sahihtir. Cemaatle namaz aynı zamanda birlik ve beraberliğin nişanesidir. Bundan dolayıdır ki istiklal şairimiz Mehmet Akif Ersoy dizelerinde şöyle seslenir:

*Değil mi cephemizin sinesinde iman bir;
Sevinme bir, acı bir, gaye aynı, vicdan bir;
Değil mi ortada bir sine çarpıyor, yılmaz,
Cihan yıkılsa emin ol bu cephe sarsılmaz!*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَقَالَ يَا بَنِيَّ لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ
مُتَفَرِّقَةٍ وَمَا أَعْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ
تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ

“Sonra şunu söyledi: “Oğullarım! hepiniz Şehre bir kapıdan girmeyin, ayrı ayrı kapılardan girin. Ama Allah’tan gelecek hiçbir şeyi sizden savamam. Hüküm Allah’tan başkasının değildir. Ben yalnız O’na güvenip dayandım. Güvenecek olanlar yalnız O’na güvenip dayansınlar.”

Yusuf 12/67.

Hz. Ya‘kub’un oğullarına şehre ayrı ayrı kapılardan girmelerini emretmesi iki şekilde yorumlanmıştır:

- 1- Oğulları gösterişliyidiler ve güzel giyinirlerdi. Hep birlikte aynı kapıdan girdikleri takdirde onlara göz değeceğinden korkmuştur. Hz. Peygamber’in, torunları Hasan ile Hüseyin’i kem gözlerden koruması için Allah’a dua ettiği rivayet edilmiştir (*Buhârî*, “*Enbiyâ*”, 10). Yine Resûlullah’ın “Göz değmesi haktır; eğer kaderi geçecek bir şey olsaydı göz değmesi kaderi geçerdi” dediği rivayet edilmiştir (*Müslim*, “*Selâm*”, 41).
- 2- Hz. Ya‘kub’un endişesi siyasîdir. Böyle görkemli, güçlü, kuvvetli insanların şehre toplu halde girmeleri gerek halkın gerekse kralın dikkatini çeker, neticede başlarına bir hal gelebilirdi (*Râzî*, *XVIII*, 172). Hz. Yâkub’un oğullarına yaptığı tenbihler tedbir mahiyetindedir. O, oğullarına bütün gerekli tedbiri aldıktan sonra Allah’a tevekkül etmeyi öğütüyor.

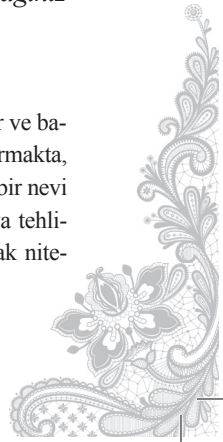
HADİS-İ ŞERİF MEALİ

إِنَّ هَذِهِ النَّارَ إِنَّمَا هِيَ عَدُوُّ لَكُمْ، فَإِذَا نَمْتُمْ فَأَطْفِئُوهَا عَنْكُمْ

Medine’de bir ev, geceleyn ev halkı ile birlikte yanmıştı. Durum Peygamber Efendimize haber verilince şöyle buyurdu: “Ateş size düşmandır. Uyuyacağınız zaman onu söndürünüz.”

Buhârî, İsti‘zan 49; Müslim, Eşribe 101.

Küçük bir ihmalin ne büyük felâketlere yol açtığını her gün gözlerimizle görüyor ve basın-yayın organlarından öğreniyoruz. İşte Peygamber Efendimiz bizi bu konuda uyarmakta, dikkatimizi çekmekte ve yapacağımız ilk işin ne olduğunu haber vermektedir. Uykuyken küçük ölüm olduğu için, özellikle uyumadan önce evlerimizdeki ocağı, sobayı veya tehlikeli olabilecek diğer ısıtıcıları söndürmeyi tavsiye etmektedir. Ateşin düşman olarak nitelendirilmesinin sebebi, mala ve cana verdiği zarardan dolayıdır.

Dini Bilgiler

SÜMEYRA HÂTÛN

Uhud Savaşı'nda Müslümanların mağlubiyeti ve "Resûlullah'ın şehit edildiği" haberi Medine'ye ulaştığında, cepheye giden kadınlardan biri de Sümeyra bint-i Kays idi (r.a).

Sümeyra bint-i Kays Uhud savaşına ailesinden dört erkek göndermişti. Bunlardan ikisi oğlu, birisi kocası diğeri de babası idi. Fakat o bunlardan ziyade Resûlullah'ı merak ediyordu. Uhud'a vardığında babasının, kardeşinin, kocasının ve oğlunun paramparça olmuş cesetleriyle karşılaştı. Hepsini de şehit olmuştu. Sahabiler, Hz. Sümeyra'ya baş sağlığı diliyorlar, sabır tavsiyesinde bulunuyorlardı. Sümeyra (r.a) ise ısrarla Resûlullah'ı soruyordu. "Resûlullah ne yapıyor, nasıldır?" diyordu. "Allah'a hamd olsun o iyidir!" dediler. Ama onu inandıramadılar. Peygamberimizi gözleriyle görmek istiyordu. Onun bulunduğu yeri bildirdiler. Sümeyrâ (r.a) koşu koşu oraya gitti. Resûlullah'ın sağ olduğunu görünce büyük bir sabır ve teslimiyet içerisinde şöyle diyordu: "Anam babam size feda olsun, yâ Resûlallah! Siz sağ olduktan sonra her türlü musibet hiç gelir bana." Resûlallah'ın sağ olduğunu görünce, gözyaşları içerisinde kalktı ve oğullarının şehit olduğu yere giderken şöyle haykırıyordu; "Ben kadınlık aleminin en üstün en şerefli kadınıyım, ben oğullarını, kocasını, babasını onun (s.a.) yolunda şehit verme bahtiyarlığına ermiş bir kadınıyım."

Hikayesini şair Erdem Bayazıt'ın dizelerinden okuyalım:

*Sonra Uhud göründü
Sonra müminlerden bir kalabalık gördü
Koştu yanlarına erişti
-Rasulullah nerede ?
Dediler:
-Ey Sümeyra başın sağolsun
Bilmiyoruz Rasulullah nerede
Ama bu gömdüğümüz kardeşindir,
Allah katında Şehittir.
Sümeyra dedi:
Allah Rahimdir
Ona bu rütbe
Mubarek olsun
Ama ben Rasulullahı soruyorum.*

*Sümeyra seçirtti
Gitti gitti
Yeniden bir topluluk gördü
Durmayıp sordu:
-Rasulullah nerede ?
Dedi Müminler:
-Bilmiyoruz ama gömdüğümüz erkeğindir
Muradına erendir
Elbisesiyle gömülendir.
Dedi Sümeyra :
-Hamd olsun, ona şehitlik kutlu olsun
Ama bir haber verin
Rasulullah nerede ?*

*Sonra gördü Onu
-Hamd olsun
Dostlarını gördü
-Hamd olsun
Buluşular
Görüştüler
Biliştiler Müminler
-Hamd olsun
Yaradana Hamd olsun*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ
عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

“Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. O ateşin başında Allah'ın kendilerine verdiği emirlere karşı gelmeyen ve kendilerine emredilen şeyi yapan sert tabiatlı ve güçlü, melekler vardır.”

Tahrir 66/6.

Aile kavramının kapsamı sosyal yapıya göre farklılıklar taşısa da buradaki ana fikir, bir Müslümanın mânevî mesuliyetinin sırf şahsi hayatıyla sınırlı olmadığına dikkat etmesinin gerekliliğidir. Böyle bir sorumluluk anlayışının sadece mânevî hedeflerle sınırlı kalmayan, sağlam bağlarla birbirine raptedilmiş bir aile yapısı ortaya çıkarması tabiidir. Bu ayet ailede ve toplumda eğitimin nihai hedefinin cehennemlik olmayacak nesiller yetiştirmek olduğunu göstermektedir.

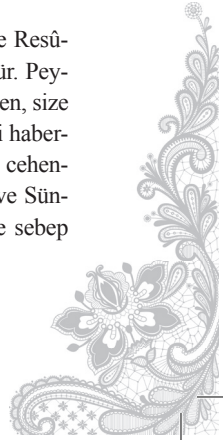
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَثَلِي وَمَثَلُكُمْ كَمَثَلِ رَجُلٍ أَوْقَدَ نَارًا، فَجَعَلَ
الْجِنَادِبُ وَالْفَرَاشُ يَقَعْنَ فِيهَا، وَهُوَ يَذُبُّهُنَّ عَنْهَا، وَأَنَا
أَخِذٌ بِحُجْرِكُمْ عَنِ النَّارِ، وَأَنْتُمْ تَفَلِّتُونَ مِنْ يَدِي

“Benim ve sizin durumunuz, ateş yakıp da ateşine cırcır böcekleri ve pervaneler düşmeye başlayınca, onlara engel olmaya çalışan adamın durumuna benzer. Ben sizi ateşten korumak için kuşaklarınızdan tutuyorum, siz ise benim elimden kurtulmaya, ateşe girmeye çalışıyorsunuz.”

Müslim, Fezâil 19.

Cehennemden, onun yakıcı ateşinden korunmanın ve kurtulmanın yolu Allah ve Resûlü'nün emir ve tavsiyelerine uymak, helal-haram sınırını bilip tanımakla mümkündür. Peygamber Efendimiz, “Ben sizi ateşten korumak için kuşaklarınızdan tutuyorum” derken, size helâl ve haramın hudutlarını öğretiyor, insanı cehenneme götüren davranışlardan sizi haberdar ediyorum; buna rağmen siz, nefislerinizin arzusuna uyarak haramlara dalıyor, cehenneme girmenizi gerektirecek işler yapıyorsunuz, demek istiyor. Gerçekten Kur'an ve Sünnet, hangi amellerin insanı cennete götüreceğini, hangilerinin cehenneme girmeye sebep olacağını çok açık bir şekilde ortaya koymuş, gözler önüne sermiştir.

HİLELİ BOŞANMA

Nikâh aile birliği oluşturacak kimselerin Allah'ın emri gereği gerçekleştirdikleri bir sözleşmedir. Böylesine önemli bir sözleşmenin bir takım maddi kaygılarla sona erdirilmesi her şeyden önce ahlâken doğru değildir. Kaldı ki Sevgili Peygamberimiz normal şartlar altında gerçekleşen boşama için bile “Allah'ın en hoşlanmadığı helal şey, evliliği sona erdirmektir” (Ebû Dâvûd, Talak, 3) buyurmuştur.

Öte yandan ölen bir yakını dolayısı ile kanun gereği dul hanımlara ödenen parayı almak üzere resmen boşanıp gerçekte birlikte yaşamaya devam etmek, hile niteliğinde olduğundan haramdır. Bu tür hileli yollarla elde edilecek gelirler kamu malını zimmetine geçirmek anlamına gelir.

Allah Teâlâ: “Ey iman edenler! Mallarınızı aranızda batıl yollarla yemeyin. Ancak karşılıklı rıza ile yapılan ticaretle olursa başka...” (Nisa, 4/29); “Allah'ın size rızık olarak verdiklerinden helal, iyi ve temiz olarak yiyecek ve kendisine inanmakta olduğunuz Allah'a karşı gelmekten sakının.” (Mâide, 5/88); buyurmak suretiyle helal kazancın önemine dikkat çekmiş, bâtil yollarla mal edinmeyi de yasaklamıştır.

Buna göre hileli boşanma yolu ile alınan maaş helal olmaz. Buna ilaveten vefat eden kocasından dolayı almakta olduğu maaşın kesilmemesi için bir kadının yeniden evlendiği halde resmî nikâh kıydırmaması, İslami şuur ve ahlâkla uyuşan bir davranış değildir. Çünkü bu iş, devletin belli bir amaç ve gerekleyle verdiği maaşı istismar ve bu yolla kamunun hakkını gasp anlamına gelir.

Diğer taraftan bazı maddi avantajlar elde etmek amacı ile kayda geçmeyen bir nikâh kıyarak aile birliğine devam etmek, ailenin temeli olan nikâh müessesesini oyuncak haline getirmek ve kanuna karşı hile olacağından alınmakta olan maaşın kesilmemesi için, resmi nikâh yaptırmayarak evlenmek caiz değildir.

Şair der ki:

*Seherde açılan güller hürmetine
Rükûda bükülen beller hürmetine
Zikrinle dönen diller hürmetine
Cehennem narına yakma Yarabbi
Secdeye kapanan başlar hürmetine
Aşkınla sızlayan kalpler hürmetine
Gecelerde dökülen yaşlar hürmetine
Gazabınla bize bakma Yarabbi*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَأَتِذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا إِنَّ
الْمُبْذَرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا

“Akrobaya, yoksula ve yolda kalmış yolcuya haklarını ver, fakat saçıp savurma. Çünkü saçıp savuranlar şeytanların kardeşleridir. Şeytan ise Rabbine karşı çok nankörlük etmiştir.”

İsra 17/26-27.

Allah, akrabaya ve muhtaçlara iyilik etmeyi, hayır işleri yapmayı emretmektedir. Ayetteki, “... hakkını ver” ifadesi; hem nafaka borcunu ve zekât ibadetini hem de bunun ötesinde nâfile hayırları kapsamaktadır. Burada yoksulların da zikredilmesi, yardımın özellikle malî olanının söz konusu edildiğini gösterir. “Savurganlar şeytanların dostlarıdır” ifadesi: “Kötü iş yapmak bakımından onlarla şeytanlar arasında bir benzerlik gerçekleşir” şeklinde açıklanmıştır (Râzî, XX, 193). Râzî’ye göre ayet metninde şeytanın niteliği olarak geçen “kefûr”dan maksat, şeytanın varlığını isyana adanması, yeryüzünde bozgunculuk yapıp insanları yoldan sapırtmasıdır. Bunun gibi Allah’ın kendisine mal ve mevki nasip ettiği kimse bunu Allah rızasına aykırı yollarda kullanırsa o da şeytanın niteliği olan kefür sıfatıyla nitelendirilir (Râzî, XX, 194).

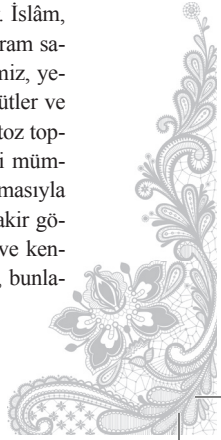
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّ الشَّيْطَانَ يَحْضُرُ أَحَدَكُمْ عِنْدَ كُلِّ شَيْءٍ مِنْ شَأْنِهِ، حَتَّىٰ يَحْضُرَهُ عِنْدَ
طَعَامِهِ، فَإِذَا سَقَطَتْ مِنْ أَحَدِكُمُ اللَّقْمَةُ، فَلْيَمِطْ مَا كَانَ بِهَا مِنْ أَدَى، ثُمَّ
لِيَأْكُلْهَا، وَلَا يَدْعُهَا لِلشَّيْطَانِ

“Şüphesiz şeytan sizden birinizin her işinde hazır olur. Hatta yemeği esnasında bile yanında bulunur. Sizin birinizin lokması düşerse, üzerine yapışanları temizleyip yesin. Lokmasını şeytana bırakmasın.”

Müslim, Eşribe 133-135.

Bizim dinimiz, mensuplarına her şeyin en iyisini, güzelini ve doğru olanını emreder. İslâm, maddî ve manevî temizliğe çok büyük önem verir. İsrâfın hiçbir çeşidini hoş görmez, haram sayar. Yemeğe başlamadan önce elleri güzelce yıkayıp temizlemeyi emreden Peygamberimiz, yemekten sonra da ellerin tekrar yıkanarak temizlenmesini, sonra silinip kurulmasını öğütler ve yemek yerken düşürülen lokmanın da alınıp yenilmesini tavsiye eder. Şayet bu lokmaya toz toprak gibi bir şey yapışmışsa, onlardan temizlenerek yenir, hijyen açısından temizlenmesi mümkün değilse, kedi, köpek gibi bir hayvana verilir; şeytana bırakılmaz. Şeytana bırakılmamasıyla kastedilen Allah’ın ihşan ettiği nimetin zayı edilmemesi, ona değer verilmemesi, nimetin hakir görülmesi, ahlâklık ve edepli tavır ve davranışlardan uzaklaşılmasıdır. Ayrıca bu, kibirlilik ve kendini müstağni görme, yani kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmadığına inanma halidir ki, bunların hepsi şeytanın vasıflarıdır.

FİİLİ DUA

Kader ve kazâya inanmak iman esaslarındandır. Ancak insanlar kaderi bahane ederek, kendilerini sorumluluktan kurtaramazlar. Bir insan “Allah böyle yazmış, alın yazım buymuş, bu şekilde takdir etmiş, ben ne yapayım?” diyerek günah işleyemeyeceği gibi, günah işledikten sonra da kendisini suçsuz gösteremez, kaderi mazeret olarak ileri süremez. Çünkü bu fiiller, insanlar böyle tercih ettikleri için, bu seçime uygun olarak Allah tarafından yaratılmışlardır.

Burada dileyen, tercih eden, isteyen kuldür; yaratan da Allah’tır. Kul sorumluluk doğuran fiilleri irade edendir ama yaratan değildir; zira yaratmak Allah’a mahsustur. Kur’an-ı Kerim’de: “Allah her şeyin yaratıcısıdır.” (En’am, 6/102) buyrulmaktadır. Her şeyin yaratıcısının Allah olması bizim kötü ve yanlış işleri, sorumluluktan kaçarak Allah’a havale etmemize yol açmamalıdır. Bu kaderi istismar etmek olur. Ayrıca kader ve kazâya güvenip çalışmayı bırakmak, olumlu sonucun sağlanması ya da olumsuz sonuçların önlenmesi için gerekli sebeplere sarılmamak ve tedbirleri almamak, İslâm’ın kader anlayışı ile bağdaşmaz. Allah her şeyi birtakım sebeplere bağlamıştır. İnsan bu sebepleri yerine getirirse Allah da o sebeplerin sonucunu yaratacaktır. Bu da bir ilâhî kâundur ve bir kânderdir.

Allah, kâinatta meydana gelecek tüm olayları belli sebeplere bağlamıştır. Hem dünyada hem de içinde yaşanan evrendeki her şey Allah’ın koyduğu sebep-sonuç (kanun ve kural) ilişkilerine göre şekillenir. Arzu ettiği bir şeyin olmasını isteyen kişi, onun sebeplerini de yerine getirmek zorundadır. Çocuk sahibi olmak isteyen kişinin evlenmesi, sınavda başarılı olmak isteyen öğrencinin derslerine çalışması fiili dua sayılır.

Kişi, Allah’tan istediği şeyin gerçekleşmesi için Allah’ın kendisine öğrettiği sebepleri ve kanunları elinden geldiği kadar yerine getirip tamamlar, sonucunu da Allah’tan bekler. “İnsan için ancak çalışmasının karşılığı vardır.” (Necm, 53/39) mealindeki ayette insanların çalışmaları ile alacakları sonuç arasındaki ilişkiye dikkat çekilmiş ve bu çalışmanın fiili bir dua manasına geldiğine işaret edilmiştir.

Ali Fuat Başgil’in dediği gibi:

Vazgeçme, genç dostum vazgeçme!

Damlaya damlaya göl olur.

Ve aynı noktaya düşen damlalar,

Zamanla mermeri bile deler.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ

“Onlar ki, faydasız işlerden ve boş sözlerden yüz çevirirler.”

Mü'minûn 23/3.

Ayette kâmil müminlerin özelliklerinden bahsedilir. Boş işlerle uğraşmak Mümine yakışmaz, bu müminin vasfı da değildir. Ayette geçen *lağiv* kelimesi boş ve mânasız söz ve davranış anlamına gelir. Taberî'ye göre *lağiv* kelimesi burada Allah'ın kullarında görmek istemediği her türlü boş ve yanlış/bâtil tutum ve davranışları ifade etmektedir (XVII/3). Hasan-ı Basrî'nin bu kelimeyi bütün günahları kapsayan bir kavram olarak daha geniş bir muhavada açıkladığı bildirilmektedir (*Kurtubî, XII, 112*).

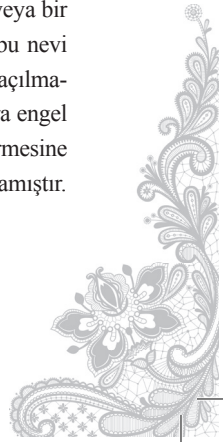
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْخَذْفِ وَقَالَ: إِنَّهُ لَا يَنْكَأُ الْعَدُوَّ، وَلَا يَقْتُلُ الصَّيْدَ، وَلَكِنَّهُ يَكْبِسُ السِّنَّ، وَيَفْقَأُ الْعَيْنَ

Rasûlullah (s.a.s) sapan taşı atmayı yasakladı ve: “Sapan taşı düşman öldürmez, av avlamaz. Sadece diş kırar ve göz çıkarır” buyurdu.

Buhari, Edeb 122; Müslim, Sayd 54.

Hadiste geçen ve “Sapan taşı” olarak tercüme edilen “*Hazf*” tabiri, küçük taşları veya çekirdek gibi sert cisimleri başparmağı ile şehadet parmağının arasına alarak atmanın da adıdır. Gerek sapanla gerekse yukarıda tarif edildiği şekilde elle taş atmak, düşmana karşı savunma fonksiyonu hariç faydası olmayan, zararlı bir hareket olduğu için yasaklanmıştır. Keyfi olarak atılan taş ne bir av aleti ne de bir harp eğitimidir. Bir fayda sağlaması veya bir zararı önlemesi de söz konusu değildir. Sadece göz çıkaran veya diş kırar, ya da bu nevi zararları olan bir davranıştır. Bu sebeple de insanların sakat kalmasına, aralarının açılmasına, kavga ve gürültü çıkmasına vesile olur. Dinimiz bir fayda sağlamayıp bir zarara engel olmayan, insanlar arasında huzursuzluk çıkaran ve onların maddî-manevî zarar görmesine sebep olan işlerin yapılmasını uygun karşılamamış, bu tür işleri ve hareketleri yasaklamıştır. Böylece bir kötülüğün ortaya çıkmaması için tedbiri önceden almış olmaktadır.

Dini Bilgiler

EDEP VE HAYÂ

Rasûlullah bir gün zekât olarak toplanan koyunların yanına gitmişti. Koyunların yanında, onlara bakmak üzere ücret mukâbili tutulmuş olan bir çoban bulunuyordu. Efendimiz, çobanın orada yarı çıplak vaziyette dolaştığını görünce hemen yanına çağırıldı ve:

“Bizim için kaç gün çalıştın, bizde ne kadar alacağın var?!” diye sordu.

Peygamber’in bu suâli üzerine işten uzaklaştırılacağını anlayan çoban, büyük bir endişe içerisinde: *”Niçin yâ Rasûlallah? Yoksa hayvanların bakımını ve gözetimini güzel yapamıyor muyum?”* diye sordu. Allah Rasûlü ise: *“Hayır, ondan değil! Lâkin ben, aramızda çalışan insanların yalnız kaldıklarında bile, Allah Teâlâ’dan hayâ eden kişiler olmasını arzu ediyorum! Yalnız kaldığında Allah Teâlâ’dan hayâ etmeyen kişinin yaptığı işi istemiyorum!”* (Bkz. Beyhakî, Şuab, X.)

Peygamber Efendimiz bir diğer hadîs-i şerîflerinde de bu hassâsiyete şöyle dikkat çekmişlerdir: *“İnsanlar tarafından görülmesini istemediğin bir şeyi, yalnız kaldığında da yapma!”* Zira *“Allah, kendisinden hayâ edilmeye, insanlardan daha lâ-yıktır.”* (Ebû Dâvud, 2/4017)

Tesettür ve onun mânevî sâiki olan edep ve hayâ, insana âit bir keyfiyettir. Diğer mahlûkat için edep, hayâ ve örtünmek mevzubahis değildir. Ayrıca örtünmek, fitrî bir kulluk edebidir. Nitekim Hazret-i Âdem ile Hazret-i Havvâ’nın, cennette başka insanlar olmadığı hâlde hayâ edip telâş içerisinde yapraklarla örtünmeye çalışmaları, bu keyfiyetin insanoğlunun fitratında bulunan en köklü vasıflardan biri olduğunun göstergesidir.

Peygamber Efendimiz bir hadîs-i şerîflerinde hayâ eksikliğinin kulu nasıl helâke sürüklediğini şöyle beyan etmişlerdir:

“Azîz ve Celîl olan Allah, bir kuldand nefret edince ondan hayâyı çekip alır. Hayâyı ondan çekip alınca da onunla sadece nefret edilen kişiler karşılaşır. Sonra ondan emanet vasfını çekip alır. Ondan emanet vasfını çekip alınca rahmetini de çekip alır. Rahmetini ondan çekip aldığı zaman, İslâm bağına da ondan sökülmüş olur. İslâm bağına ondan aldığı zaman, artık onunla azgın şeytandan başkası karşılaşmaz.” (Süyûtî, el-Câmiu’l-Kebîr, 1/31)

Şâir ne güzel söylemiş:

Hayâ; nâmus ve îmâna delildir.

Hayâsız dâimâ hor ve zelildir.

Nitekim Hazret-i Mevlânâ şöyle buyurmuştur:

“Aklım, kalbime; «İman nedir?» diye sordu.

Kalbim ise aklımın kulağına eğilerek dedi ki:

İman, edepten ibârettir!”

AYET-İ KERİME VE MEALİ

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ
لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

“De ki: “Eğer Allah’tı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Çünkü Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.”

Ali İmran 3/31.

Burada Peygamber’e ittibâ/uyma Allah sevgisinin ayrılmaz bir parçası olarak nitelenmiş, Peygamber’in gösterdiği yolu gönülden benimsemeyen kişinin Allah’ı sevdiğini iddia edemeyeceği belirtilmiştir. Ayrıca Resûlullah’a uyma iradesinin ortaya konması, Allah’ın sevgisine ve mağfiretine mazhar olmanın ön şartı sayılmıştır. Sadece “Elçi” sıfatını taşıyan temsilciyi dahi tanımamanın onu yollayan makamı tanımama anlamına geleceği mâlûmdur. Hz. Muhammed ise, dar anlamıyla bir elçi olmaktan öteye yüce Allah tarafından Kur’an’ı açıklama ve bu çerçevede Kur’an’da özel düzenlemeye tâbi tutulmamış hususlarda bağlayıcı bildirimlerde bulunma yetkiyle donatılmıştır (bk. Nahl 16/44). Allah sevgisi ve Allah’a itaatle O’nun peygamberine uyma ve getirdiklerine teslim olma arasında sıkı bir bağ vardır.

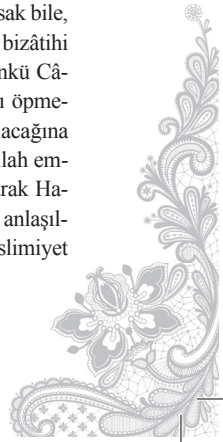
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

جَاءَ عُمَرُ إِلَى الْحَجْرِ الْأَسْوَدِ فَقَبَّلَهُ، فَقَالَ: إِنِّي أَعْلَمُ أَنَّكَ
حَجْرٌ، لَا تَضُرُّ وَلَا تَنْفَعُ، وَلَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقَبِّلُكَ مَا قَبَّلْتُكَ

Hz. Ömer (r.a) Hacerülesved’e geldi, onu öptü ve şöyle dedi: “Ben senin taş olduğunu, bir fayda ve zarar veremeyeceğini biliyorum. Eğer Rasûlullah (s.a.)’in seni öptüğünü görmeseydim, ben de öpmezdim.”

Buhârî, Hac 50; Müslim, Hac 251.

Peygamberimiz’in yaptığı bir fiilin, işlediği bir işin sebebi ve hikmetini anlayamamış olsak bile, ona uymak, dinin temel kaidelerinden biridir. Hz. Ömer, Hacerülesved’in bir taş olarak, bizâtihi kendisinin bir fayda veya zarar vermeyeceğini özellikle açıklama ihtiyacı duymuştu. Çünkü Câhiliye devri Arapları, bir taşa veya puta dokunmanın, onlara saygı göstermenin ve onları öpmenin, kendilerini Allah’a yaklaştıracığına, fayda vereceğine, birtakım hastalıklarına şifa olacağına inanırlardı. Hâlbuki Hz. Ömer’in davranışının bunlarla hiçbir alakası yoktur. O sadece Allah emrettiği için Kâbe’ye doğru yönelerek namaz kıldığı gibi, Resul-i Ekrem’in sünnetine uyarak Hacerülesved’i öpmekteydi. Neticede İbadetler tevkîfidir, yani mahiyetleri ve hikmetleri tam anlaşılmasa da, Allah’ın emrettiği ve Resul-i Ekrem’den görüldüğü şekilde yerine getirilir. Bu teslimiyet ömür boyu sürecek hikmet arayışına mani değildir.

TESLİMİYET

Abdulkadir Geylani Hazretleri Allah'ın emrine teslim olmayı anlatırken söze dünyada olup bitenler içinde bizim değiştiremeyeceğimiz şeyler olduğunu ve onlarla savaşmanın bizi beyhude yere tüketeceğini anlatarak başlar. Yaratan'ın rızası için onlara tahammül etmemizi tavsiye eder. Nitekim başta yaratılışımızdan gelen özellikler olmak üzere dünyada bizim irademiz dışında olup da gelip bizi bulan hastalık, ölüm, afet ve çeşit çeşit krizler bu meyanda sayılabilir.

Geylani takdire razı olup onunla barışık yaşamayı tavsiye ettikten sonra sözlerine şöyle devam eder: "Takdir edilene teslim ol ki sende fiilini icra etsin. Eğer nimetler takdir edilmişse, şükürle meşgul ol. Eğer takdir edilen belalarsa dayan ve sabır göster. Refik-i âlâ'ya yani yüce dosta vasıl olmak için Mevla'dan gelenlere itaat ve muhabbet göster. Sonunda ya nimetlere ulaşırın, ya da yaşadığınız hallerle ilgili şiddetli duygularından kurtulursun. Nasıl ki kıyamet gününde mü'minin nuru cehennemini ateşini söndürecekse dünyada sahip olduğun iman nuru ile belaların alevini söndür. Bela sana, seni helak etmek için gelmez; aksine, seni sınamak ve imanının sıhatini pekiştirmek için gelir. Nitekim Allah Teala Muhammed Suresi 31. ayette "*Şunu bilin ki, Biz sizi, aranızdan zorluklara sabrederek Allah yolunda savaşanları diğerlerinden ayırt edinceye kadar mutlaka sınayacağız.*" buyurmuştur."

Geylani Allah'ın emir ve yasaklarına teslimiyet konusunda da şunları söyler: "Eğer Allah'ın bir emrini duyarsan kulak ver, acele et, harekete geç, durma! Kadere ve akışa teslim olma; bilakis emri eda etmek için bütün takat ve gayretini harca! Eğer aciz kalırsan önünde Mevla'ya yönelmek vardır; O'na iltica et, tazarruda bulun ve özür beyan et. O'nun emrini yerine getirmekten neden aciz kaldığını araştır. Belki dua ederken kötümserliğinin, O'na başkaldırmadaki edepsizliğinin, kendi güç ve kuvvetine, akıl ve bilgine hayranlığının seni itaatsizliğe sevk etti. Mevla'nın gözünden düşmeden bunları bul ve düzelt!"

Kurtuluş Allah'a ve O'ndan gelene teslimiyettir. Çünkü O'nun ilmi, hikmeti, gücü sınırsızdır ve O'na başkaldıran Bâyezîd-i Velî'nin dediği gibi kendine yazık eder:

Kendi kendine ettiğin âdem

Bir yere gelse edemez âlem

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ
سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

Benim dosdoğru yolum budur, o yolu tutun. Başka yollara uymayın. Yoksa o yollar sizi parça parça edip O'nun yolundan ayırır. İşte size bunları Allah sakınasınız diye emretti.”

Enam 6/153.

Önceki ayetlerde müşriklerin temelsiz hükümleri ve kuralları eleştirildikten sonra 151. ayette, “*Ge-
lin, rabbinizin size neleri haram kıldığını okuyayım*” diye başlayan (151 ve 152) inci ayetlerde ise şu
on dinî hüküm bildirilmektedir:

1. Allah’a ortak koşmamak,
2. Ana babaya iyilik etmek,
3. Çocukları fakirlik korkusuyla öldürmemek,
4. Kötü şeylere yaklaşmamak,
5. Öldürülmeleri haram olan kimseleri öldürmemek,
6. Yetimlerin mallarına yaklaşmamak,
7. Ölçüyü adaletle yapmak,
8. Tartıyı adaletle yapmak,
9. Söylerken adaletten ayrılmamak,
10. Allah’a verilen sözü tutmak. İslâm’ın emir ve yasaklarına aykırı her türlü düşünce ve hayat tarzı, insanları Allah’ın yolundan uzaklaştıran sapmalardan ibarettir.

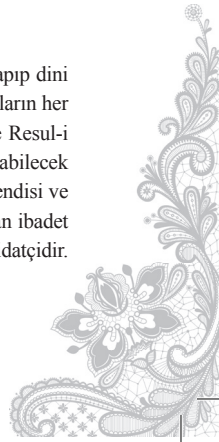
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ أَحَدَّثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ فِيهِ، فَهُوَ رَدٌّ

“Kim bizim bu dinimizde ondan olmayan bir şey ortaya çıkarırsa, o şey kabul edilmez.”

Buhârî, Sulh 5; Müslim, Akdiye 17,18.

Hız. Peygamber bu hadisiyle, dinde haddi aşırıp ileri gidenlerin aşırılıklarını, bâtıl yollara sapıp dini tahrif edenlerin tahrifatını din olarak kabul etmemek gerektiğine dikkatimizi çekmektedir. Bunların her biri bidat olarak nitelenmiştir. Daha dindar olabilmek veya öyle görünmek için Kur’an’da ve Resul-i Ekrem’in sünnetinde bulunmayan birtakım ibadetler veya Allah’a yakın olmaya vesile sayılabilecek bazı ameller ortaya çıkartan kimse daha dindar değil, dine ilavelerde bulunan bir bidatçidir. Kendisi ve yaptığı işi asla kabul edilemez. Bunun aksine, dinde bulunup da Kur’an ve Sünnete uygun olan ibadet ve amelleri yok sayan, noksanlaştıran veya değiştiren, böylece dini tahrif eden bâtıl ehli de bidatçidir. Onlar ve amelleri merdud olup, asla kabul edilemez.

MEHİR

Erkeğin evlenirken eşine verdiği veya vermeyi taahhüt ettiği para veya mala *mehir* denir. Kur'an-ı Kerim'de, evlenen erkeğin kadına mehir vermek zorunda olduğu ve bunu zorla geri almasının caiz olmadığı konusunda ayetler bulunmaktadır (Bakara, 2/237; Nisâ, 4/4, 20, 24, 25; Mâide, 5/5). Hanefîlere göre mehir nikâhın sonuçlarından biridir. Bu nedenle nikâh esnasında belirlenmemiş olsa bile evlenen kadın mehre hak kazanır.

Mehir nikâh anında belirlenip belirlenmemesine göre ikiye ayrılır. Mehir nikâh anında belirlenmişse buna mihr-i müsemma, nikâh esnasında belirlenmemişse mihr-i misil denir. Evlilik sırasında mihrin belirlenmemesi veya belirlenen mihrin bir sebeple geçersiz sayılması halinde, evlenen kadın mihr-i misile hak kazanır. Mehr-i misil, evlenen kadının, akrabaları arasında her bakımdan kendi konumunda olan kadına verilen Mehir demektir.

Mehir, ödenme zamanına göre, mihr-i muaccel ve mihr-i müeccel olmak üzere ikiye ayrılır. **Mehr-i muaccel**, peşin olarak ödenen mehirdir. **Mehr-i müeccel** ise, veresiye, yani ödenmesi sonraya bırakılan mehirdir. Bu mehrin ödenmesi için herhangi bir zaman belirlenmişse, bu tarih geldiğinde kadın mehre hak sahibi olur. Bir vakit belirlenmemişse, nikâhın sona ermesiyle mehir muacceliyet kazanır ve ödenmesi gerekir. Başka bir deyişle, boşanma halinde kocanın bu mehri ödemesi gerekir; ölüm halinde de, bırakmış olduğu terikeden ödenir.

Mehir olarak her türlü mal veya parasal değeri olan her türlü menfaat tespit edilebilir. Mehirin en az miktarı Hanefîler'e göre 10 (ilk asırda 10 dirhem yaklaşık iki koyun bedeli idi), Mâlikîler'e göre ise 3 dirhem gümüşdür. Şâfiî ve Hanbelî hukukçulara göre ise mehirin bir alt sınırı yoktur, tıpkı bir üst sınırı olmadığı gibi. Mehirin üst sınırının olmadığı konusunda Hanefî ve Mâlikîler de diğer iki mezhep gibi düşünmektedir. Hz. Ömer kendi halifeliği döneminde evlilikleri kolaylaştırmak için mehre üst sınır getirmek istemiş, fakat bir kadının "*Onlara kantarla vermiş olsanız da hiçbir şeyi geri almayın.*" (Nisâ, 4/20) âyetini delil getirmesi karşısında bu düşüncesinden vazgeçmiştir.

Yunus Emre der ki:

*İlahi cennet evine girenlerden eyle bizi
Varıp orda cemalini görenlerden eyle bizi*

*Mahşerde halk ola hayran, çok yürekler ola püryan
Arşın gölgesinde seyran edenlerden eyle bizi..*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

فَذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصِرُّونَ

“İşte O, sizin gerçek Rabbiniz olan Allah'tır. Hak'tan sonra sadece sapıklık vardır. O halde nasıl oluyor da Hak'tan döndürülüyorsunuz?”

Yunus 10/32

Putperest Araplara insanı ve içinde yaşadığı kâinatı yaratan kim? diye sorulduğunda, “Allah” diye cevap veriyorlardı. Fakat onlar şirkle bozmuş ve kirletmiş oldukları inançları nedeniyle sadece Allah'a ait olması gereken yere putları koymuşlardı. İşte bu sebeple ayette “O halde nasıl oluyor da Hak'tan döndürülüyorsunuz?” buyrulmaktadır. Ayette yalnızca müşrik Arapların batıl inançları değil; tevhid akidesine aykırı her türlü inancın sapıklık olduğuna işaret edilmiştir. Hak ile bâtil arasında başka bir vasıta yoktur. Allah'tan başkalarına tapanlar, hakkı bırakmış, bâtila yönelmiş olurlar. “O halde Ey müşrikler! Nasıl döndürülüyorsunuz, nasıl çevriliyorsunuz?” Cenâb-ı Hak'ka ibâdeti bırakıp da öyle bir takım putlara, mahlûkata nasıl ibadete cür'et ediyorsunuz? Bu yaptığınız ne kadar fenadır. Ayette edilgen bir ifade ile “döndürülme” kelimesinin kullanılması, kişinin akıl ve iradesini kullanmadan körü körüne akıntıya kapılmasını eleştirmek içindir.

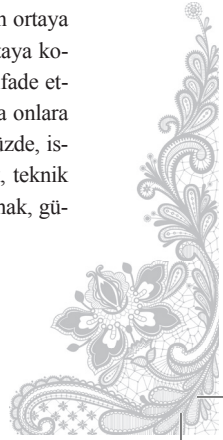
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

فَإِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، وَخَيْرُ الْهُدَى هُدَى مُحَمَّدٍ،
وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا، وَكُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ

“Sözün en hayırlısı Allah'ın kitabıdır. Yolların en hayırlısı Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in yoludur. İşlerin en kötüsü, sonradan ortaya çıkarılmış olan bidatlerdir. Her bidat sapıklıktır.”

Müslim, Cuma 43.

Peygamberimiz önce Allah'ın kitabı Kur'an'a sonra da kendisinin sünnetine dikkatimizi çekmektedir. Dinin bu iki temeline işaret ettikten sonra, bunlara önem verilmemesi durumunda ortaya çıkacak iki olumsuz noktaya da işaret ederek bizi uyarmaktadır. Bunlar da, sonradan ortaya çıkarılan sapıklıklar ve bidatlerdir. Dinde aslı olmayan bir şeyin din olarak sonradan ortaya konulması, dinimizde “bidat” diye adlandırılır. “Her bidat dalâlettir” sözü bir genelleme ifade etmekte ise de, İslâm âlimleri bu sözle ekseriyetin kastedildiği hükmüne varmışlardır. Zira onlara göre bidat, vâcip, mendub, haram, mekruh ve mübah kısımlarına ayrılır. Meselâ günümüzde, İslâmî literatüre göre delilleri ortaya koyarak dinsizlere cevap vermek, İslâm'ı savunmak, teknik imkânlardan yararlanarak dini tebliğ etmek gibi görevler vacip sayılır. İlmî kitaplar yazmak, günün şartlarına uygun okullar ve hizmet binaları yapmak menduptur.

Dini Bilgiler

EŞLER ARASI HAK VE SORUMLULUKLAR

Kur'an-ı Kerim erkeklerin kadınlarla iyilik ve güzelliğe dayalı bir ilişki içerisinde olmalarını emretmektedir (Nisâ, 4/19). Bu da ailede meselelerin iyilik, güzellik, istisare ve karşılıklı anlayış esasına göre yürütülmesi gerektiğine işaret eder. İslâm'ın öngördüğü ve kurulmasını arzu ettiği aile karşılıklı anlayış, fedakârlık, sevgi ve saygı esasına dayanan bir ailedir.

Karı-Koca birbirlerine karşı yumuşak davranmalı, kaba hareketlerden sakınmalıdır. Peygamberimiz (s.a.s.), “*Sizin en hayırlınız ailesine en hayırlı olanınızdır. Ben aileme karşı sizin en hayırlınızım.*” (İbn Mâce, Nikah, 50) buyurmuştur.

Her şeyde olduğu gibi aile hayatında da örnek aldığımız Peygamberimiz, eşleri ile iyi geçinmiş, onların sıkıntı veren bazı davranışlarına tahammül etmiş ve “*İman eden bir erkek, iman etmiş bir kadına onda hoşlanmayacağı bir huydan dolayı kızmaz. Çünkü onun bir huyundan hoşlanmıyorsa diğer huyundan hoşlanabilir.*” (Müslim, Radâ, 61) buyurmuştur.

Evllenme, karı-koca arasında birlikte yaşamaya ve karşılıklı yardımlaşmaya imkân veren ve taraflara karşılıklı hak ve ödevler yükleyen bir sözleşmedir. Evlilikte eşlerin birbirlerine karşılıklı sevgi, saygı ve sadakat borcunun olduğu muhakkaktır. Eşlerin, karşılıklı haklarını Kur'an-ı Kerim: “*Kadınların sorumlulukları kadar meşru hakları da vardır.*” (Bakara, 2/228) ayetiyle belirtir. Hz. Peygamber (s.a.) de Veda Hutbesinde: “*Sizin kadınlar üzerinde hakkınız olduğu gibi, onların da sizin üzerinizde hakları vardır.*” buyurarak İslam'ın kadına tanıdığı hakları ifade eder. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s), kadınların üzerimizdeki hakları nelerdir, sorusuna şöyle cevap vermiştir:

“*Yediğinizden yedinin. Giydiğinizden giydirin. Sakın onları dövmeyin ve onlara incitici söz söylemeyin.*” (Ebû Dâvud, Nikah, 41)

Koca, eşini ve ailesini her türlü olumsuzluğa karşı korumalı, ailenin şeref ve hayşiyetini koruyucu tedbirleri almalıdır. Yüce Allah, “*Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun.*” buyurmaktadır. (Tahrîm, 66/ 6)

Koca eşinin sırlarını ifşa etmemelidir. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) şu hadislerinde sırrın gizlenmeyip ifşa edilmesini şer olarak nitelemiştir:

“*Şüphesiz ki Kıyamet günü, Allah'ın en çok ehemmiyet vereceği emanet, kadın-koca arasındaki emanettir. Kadınlara koca birbiriyle içli dışlı olduktan sonra, erkeğin, hanımının sırlarını etrafa yayması o gün en büyük ihanettir.*” (Müslim, Nikah, 123, 124; Ebû Dâvud, Edeb, 32)

Mehmet Akif Ersoy der ki:

*Kanayan bir yara gördüm mü yanar ta ciğerim,
Onu dindirmek için kamçı yerim, çifte yerim!*

*Adam aldırma da geç git! , diyemem aldırırım.
Çiğnerim, çiğnenirim, hakkı tutar kaldırım!*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ
وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

“Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten sakının ve herkes yarın için önceden ne göndermiş olduğuna baksın. Allah’a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.”

Haşr 59/18.

Müminler imanlarının gereği nefis muhasebesi yapmaya çağırılmakta, Allah’ı unuttukları için kötü âkıbete duçar olanların durumuna düşmeme uyarısı yapılmaktadır. Bu dünyada insanlara diledikleri yolu seçme özgürlüğü verilmiş olmasının onların sınanması amacına bağlı olduğu ve burada yapılıp edilemlerin cennet ve cehennem şeklinde birbirine zıt iki karşılık bulacağı hatırlanmaktadır. Burada herkesin yarın için ne hazırladığına bakması istenirken öncelikli mânanın âhiret hazırlığı ve nefis muhasebesi yapmak olduğu açıktır. İnsanın ömrünü yaratılış amacına uygun geçirmek üzere dünya hayatıyla ilgili olarak geleceğe dönük plan yapması da son tahlilde bu mânanın dışında değildir. Hatta bu ifade, müminin geçmişte ne kadar kusurlu davranmış olursa olsun samimi bir pişmanlık duyarak Allah’a yalvarması ve kalan zamanını doğru yönde değerlendirmesinin, bakışını ileriye yöneltmesi demek olduğunu gösterir

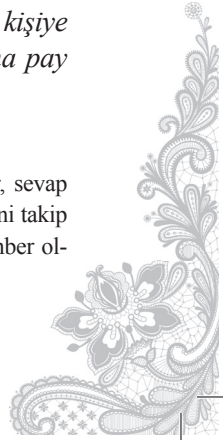
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً، فَلَهُ أَجْرُهَا، وَأَجْرُ مَنْ عَمِلَ
بِهَا بَعْدَهُ، مِنْ غَيْرِ أَنْ يُنْقَصَ مِنْ أَجْرِهِمْ شَيْءٌ، وَمَنْ سَنَّ فِي
الْإِسْلَامِ سُنَّةً سَيِّئَةً، كَانَ عَلَيْهِ وَزْرُهَا وَوَزْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ
بَعْدِهِ، مِنْ غَيْرِ أَنْ يُنْقَصَ مِنْ أَجْرِهِمْ شَيْءٌ

İslâm’da iyi bir çığır açan kimseye, bunun sevabı vardır. O çığırda yürüyenlerin sevabından da kendisine verilir. Fakat onların sevabından hiçbir şey noksanlaşmaz. Her kim de İslâm’da kötü bir çığır açarsa, o kişiye onun günahı vardır. O kötü çığırda yürüyenlerin günahından da ona pay ayrılır. Fakat onların günahından da hiçbir şey noksanlaşmaz.”

Müslim, Zekât 69.

Açılan çığır iyi veya kötü olabilir. Bu çığırı açan ve o çığırda yürüyenler ecir, sevap veya günah kazanırlar. Müslümanlar hayır yolunda yarışma ve Resûl-i Ekrem’in izini takip etme hususunda acele davranmalıdır. Müslüman iyiliğin her çeşidinde örnek ve rehber olmalı, kötülükten uzak durmada da en önde bulunmalıdır.

İYİLİK VE KÖTÜLÜKTE ÇIĞIR AÇANLAR

Hz. Peygamber (s.a.)'in ashabından Cerir b. Abdillah (r.a) anlatıyor: “Biz bir gün sabahleyin Resulüllah’ın huzurunda bulunuyorduk. Mudar kabilesinden, çuval gibi aba kumaşını delip başlarından geçirmiş yarı çıplak bir topluluk Resulüllah’a geldi. Onların üzerinden akan fakirlikten dolayı Rasulüllah’ın yüzü değişiverdi. Ezan okunup namaz kılındıktan sonra Efendimiz mescitte bulunanlara hitap etti ve sözlerine Nisa Suresi 5. ayet ile Haşr Suresi 18. ayeti okuyarak başladı:

“Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ondan da yine onun zevcesini var eden, ikisinden birçok erkekler ve kadınlar türeten Rabbinize karşı gelmekten sakının. Kendisi ile adını anarak) birbirinize dileklerde bulduğunuz, Allahtan ve akrabalık bağlarını kesmek ten sakının. Çünkü Allah mutlaka üzer inize tam bir gözetleyicidir.”

“Ey iman edenler! Allahtan korkun! Herkes yarın için ne gönderdiğine baksın. Allahtan korkun çünkü Allah, ne yaparsanız hakkıyla haberdardır.”

Bu iki ayeti okuduktan sonra *“Herkes dinarından, dirheminden, giyeceğinden, bir ölçek de olsa buğdayından, kuru hurmasından hatta elinde olan bir hurmanın yarısından bile olsa tasadduk etsin”* buyurdu.

Derken ensardan bir adam (büyük) bir torba getirdi. Ağırlığından ötürü neredeyse onu kaldıramıyordu. Mudarlılar da birbiri peşine sıraya girmişti. Nihayet, yiyecek ve giyecekten iki yığın gördüm. Sonunda gördüm ki, Rasulüllahın yüzü altın ile kaplanmış gibi parlıyor. Derken Rasulüllah yukarıda geçtiği gibi şöyle buyurdu:

“Kim islamda iyi bir çığır açarsa açtığı çığırın eciri ve kendisinden sonra, o çığırla amel edenlerin ecirleri, sevaplarından hiçbir şey eksilmeden ona aittir. Kim de İslam’da Müslümanlar içinde kötü bir çığır açarsa, açtığı çığırın günahı ve kendisinden sonra onunla amel edenlerin günahları, günahlarından bir şey eksilmeden ona aittir.”

Kıyamete dek hayırlar kazanmaya devam etmek hayrı teşvik etmeye bağlanmıştı. Küçük bir çabaya sonsuz mükâfat...

Şairin dediği gibi:

*Canlar canını buldum bu canım yağma olsun
Assı ziyandan geçtim dükkanım yağma olsun
Yunus ne hoş demişsin bal u şeker yemişsin
Ballar balını buldum kovanım yağma olsun*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى
الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

“Kim bir iyilikle gelirse ona bundan daha hayırlı karşılık vardır; kim de bir kötülükle gelirse o kötülükleri işleyenler yalnızca yaptıklarının karşılığını görürler.”

Kasas 28/84.

İnsanların dünya hayatında yaptıklarının ahirette karşılıksız kalmayacağı, ceza veya mükâfatın, dünya hayatında ortaya konan iyi ya da kötü tutum ve davranışların tabii sonucundan başka bir şey olmadığı ifade edilmektedir (bk. *Enâm 6/160; Neml27/89-90*). Bu ayet de, Allah’ın lütfünün gereği olarak yapılan iyiliğe kat kat sevap verileceği; Allah’ın adaletinin neticesi olarak da kötülüklerin misliyle cezalandırılacağı anlatılmaktadır. Ancak bu ferdi plandaki iyilik ve kötülükler hakkındadır. Bir iyilik ve kötülüğü ilk başlatan, topluma bu yönde örnek ve teşvikçi olan kimsenin durumu ise aşağıdaki hadiste izah edilmiştir.

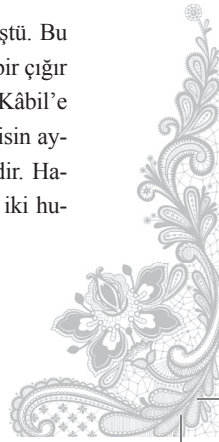
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

لَا تُقْتَلُ نَفْسٌ ظُلْمًا، إِلَّا كَانَ عَلَى ابْنِ آدَمَ الْأَوَّلِ كِفْلٌ مِنْ دِمِهَا،
لِأَنَّهُ كَانَ أَوَّلَ مَنْ سَنَّ الْقَتْلَ

“Haksız olarak öldürülen her kişinin kanından bir pay, Âdem’in ilk oğluna ayrılır. Çünkü o, insan öldürme çığırını ilk başlatan kişidir.”

Buhârî, Cenâiz 33, Enbiyâ 1, Diyât 2, İ’tisâm 15; Müslim, Kasâme 27.

Hız. Adem’in ilk oğlu Kâbil’dir. O, küçük kardeşi Hâbil’i haksız yere öldürmüştü. Bu olay, yeryüzünde ilk kan dökme hâdisesidir. Kâbil, işlediği bu haksız cinayetle kötü bir çığır açmış ve günahkâr olmuştu. Bu kötü çığırda yürüyen herkesin günahından bir hisse Kâbil’e ayrılır. Ayrıca **“Kimse kimsenin günahını yüklenmez”** (*Fâtır, 35/18*) ayetiyle bu hadis ayırkırı düşmesi söz konusu değildir. Ayet **“Suçun şahsiliği”** prensibini ifade etmektedir. Hadis ise, suçta azmettirme, tahrik ve teşvik etmenin vebalini ortaya koymaktadır. Bu iki husus bugünkü hukukta da ayrı iki durum olarak değerlendirilmektedir.

BÎAT-İ RIDVAN

Kaynaklarda Rıdvan bîatı diye anılan olay Hudeybiye Barış Anlaşması (6/628) öncesi gerçekleşen bir olaydır. Hz. Peygamber (s.a.), Hicretin 6. Yılı Zilkade ayının başında, rüyasında Kâbe'yi tavaf ettiğini gördü. Bunun üzerine umreye gitmeye karar verdi. Hazırlıklardan sonra yola çıkıldı. Hz. Peygamber (s.a.) ısrarla maksatlarının savaşmak değil, umre yapmak olduğunu vurguladı. Nihayet Mekke'ye 17 km. mesafede bulunan Hudeybiye kuyusuna ulaşıldı. Bir dizi gelişmeden sonra Peygamberimiz (s.a.) Hz. Osman'ı elçi olarak Mekke'ye gönderdi. Müşrikler Hz. Osman'ı tutukladılar. Bu gelişme üzerine yeni bir savaş ihtimali ortaya çıktı. Peygamberimiz (s.a.), müşriklerle savaşmadan oradan ayrılmayacaklarına dair sahâbeden bîat almaya karar verdi. Hudeybiye'deki konaklaması esnasında gölgelendiği ağacın altında sahabeden, bir rivayete göre "ölüm üzerine", bir başka rivayete göre ise "savaştan kaçmamak üzere" bîat aldı. Orada bulunmayan Hz. Osman'ın yerine de, kendi sağ elini sol elinin üzerine koyarak bîat etti. Rivayetlere göre bu ağaç, mugaylan veya sakız ağacıdır. Bu bîata şecere-tü'r-rıdvân da denilir. Bu olay Kur'an-ı Kerimde şu ayetle ifade olunmuştur: "*Şüphesiz Allah, ağaç altında sana bîat ederlerken inananlardan hoşnut olmuştur. Gönüllerinde olanı bilmiş, onlara huzur, güven duygusu vermiş ve onlara yakın bir fetih ve elde edecekleri birçok ganimetler nasip etmiştir.*" (Fetih, 48/10) Öte yandan, Müslümanların Hz. Peygamber (s.a.)'e bağlılıklarını ve onun yolunda ölümü göze aldıklarını ortaya koyan bu bîat hakkında Mekke'ye haber ulaştığında, müşrikler telaşa kapılarak Hz. Osman'ı serbest bırakmışlardır. Ardından bir elçi heyetini barış yapmak üzere Hudeybiye'ye göndermişlerdir.

Yunus Emre der ki:

*Ya Rab n'ola halim?
Kabre vardığım gece.
Eyi olmazsa amelim,
Kabre vardığım gece.*

*Ya Rabbena hayr eyle,
Muhammed'e yar eyle
Kabrimizi nur eyle,
Kabre vardığım gece*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا فُرَّةَ أَعْيُنٍ
وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا

“Onlar, “Ey rabbimiz!” derler, “Bize mutluluk getirecek eşler ve çocuklar bahşet; bizi gūnahtan sakınanlara öncü yap!”

Furkan 25/74.

Bu ayet, “*Rahmānın has kulları*”nın bazı güzel niteliklerinin anlatıldığı ayetlerdendir. Müminin hedefi, öncelikle ruh dünyasını Allah’ın iradesine uygun inançlarla, doğru düşünceler ve güzel duygularla, ahlâkî erdemlerle donatmaktır. Bu şekilde iç dünyasını zenginleştiren insan, eylemlerini de Allah’a saygı ve O’nun huzurunda bulunduğu bilinci ve sorumluluğu içinde gerçekleştirme çabası içinde olur. Asıl dindarlık da budur; bunun dışındaki dindarlık gösterileri ise nifaktır, riyâdır veya boş slogandır. İşte belirtilen anlamdaki gerçek dindarlığın Kur’an’daki adı takvâdır. Buna göre ayet, her müminin önüne takvâda, yani gerçek anlamdaki dindarlıkta en ileride, önde ve örnek olma şeklinde yüksek bir hedef koymaktadır.

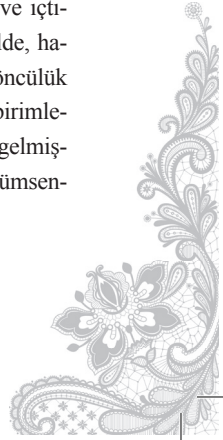
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ دَلَّ عَلَى خَيْرٍ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ فَاعِلِهِ

“Bir iyiliğe öncülük eden kimseye o iyiliği yapanın ecri gibi sevap vardır.”

Müslim, İmāre 133.

Hayra öncülük ve delâlet, sözle, işle, işaretle veya yazmak suretiyle olabilir. Delâlet edene ecir verilmesi, hayır ve iyilik yapanın ecir ve sevabından da hiçbir şey eksiltmez. Özellikle günümüzde hayır ve iyilik yapılması gereken birçok kişi, birçok İslami ve içtîmai kuruluş vardır ki ihtiyaç içinde kıvranmakta, çaresiz kalmaktadırlar. Aynı şekilde, hayır yapmak isteyen ve lâıyk olanı arayan hayırseverler de bulunmaktadır. Bunlara öncülük ve aracılık yapmak, Müslümanların görevleri olmalıdır. Özellikle büyük yerleşim birimlerinde, bunu organize eden hayır kurumları ve vakıfların bulunması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu müesseseleri samimiyetle yaşatmak ve toplumun hizmetinde kullanmak, küçümsenmeyecek hayırlardandır.

EVLENMENİN HÜKMÜ

Kur'an-ı Kerim'de bir ayette: “Sizden bekâr olanları, kölelerinizden ve cariyelerinizden durumu uygun olanları evlendirin.” (Nûr, 24/32), bir başka ayette de: “Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de onun varlığının ve kudretinin delillerindendir. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için elbette ibretler vardır.” (Rum 30/21) buyurulmaktadır.

Yine Hz. Peygamber (s.a.s.) birçok hadislerinde Müslümanları evlenmeye teşvik ederek; “Evlenin, çoğalın! Çünkü ben kıyâmet gününde diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim!” (Abdurrazzak, *el-Mûsânef*, VI, 173; Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, III, 269; Beyhakî, VII, 81); “Ey gençler! Sizden evlenmeye güç yetirenler evlensin.” (Buhârî, Nikah, 3; Müslim, Nikah, 1); “Nikah benim sünnetimdir. Benim sünnetimi uygulamayan benden değildir.” (İbn Mâce, *Nikâh*, I; Ahmed b. Hanbel, II, 72) diye buyurmaktadır.

Nikâh bir yönü ile medeni bir sözleşme, bir yönü ile de ibadet sayılmaktadır. Bir kimsenin cinsel isteklerinin baskın olması nedeniyle günaha girme ihtimali yüksek ise, o kimsenin evlenmesi vaciptir. Günaha girmesi söz konusu olmayan kimselerin maddî durumu müsait olduğu takdirde evlenmesi sünnettir. Yaşlı veya cinsel gücü zayıf olanların evlenmesi mubah ise de, evlenmemesi daha iyidir (İbn Kudâme, *el-Muğnî*, VII, 335-337). Bir kimsenin, evleneceği kadına zulmetmesinden korkması halinde evlenmesi mekruhtur (Mevsilî, *el-İhtiyâr*, II, 82).

Süleyman Çelebi'nin dediği gibi:

*Yâ İlâhî ol Muhammed hakkı-çün
Ol şefaât kânı Ahmed hakkı-çün
Sidre-vü arş-i muallâ hakkı-çün
Ol sülûk-i seyri âlâ hakkı-çün*

*Afvedüp isyânımız kıl rahmeti
Ol habîbin yüzü süyü hürmeti
Sâna lâyük kullarınla hemdem-et
Ehl-i derdin sohbetine mahrem-et*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِنْهُمْ لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا لِمَ اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ
عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مَعذِرَةٌ إِيَّايَ رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَسْتَفْتُونَ

“İçlerinden bir topluluk, “Allah’ın helâk edeceği yahut şiddetli bir azapla cezalandıracağı kimselere ne diye öğüt veriyorsunuz sanki!” deyince onlar, “Rabbiniz katında bir mazeretimiz olsun diye; bir de sakınıp çekinirler ümidiyle” şeklinde cevap verdiler.”

Araf 7/164.

Ayet cumartesi günleri kendilerine balık tutma yasağı konan bir sahil kasabasında yaşayan halktan bahsetmektedir. Onlardan bir kısmı anılan yasağı ihlâl ederken, bir bölümü Allah’ın yıkıma uğratacağı yahut şiddetli bir şekilde cezalandıracağı belli olan bir topluluğu ikaz edip nasihatte bulunmanın boşuna bir çaba olduğunu söylerler. Buna mukabil üçüncü grup ise, en azından uyarı görevlerini yapmış sayılmak ve böylece Allah katında sorumluluktan kurtulmak ümit ederek yasağı ihlal edenleri uyarırlar. Bu irşatçı topluluğun gayesi hesap günü Allah’ın huzurunda hakkın, doğrunun yanında ve batılın, yanlışın karşısında olduklarını göstermektir. Ayet irşadın terk edilemez bir görev ve sorumluluk olduğunu haber vermektedir. (bk. *Bakara 2/272; Nahl16/37; Kasas 28/56*).

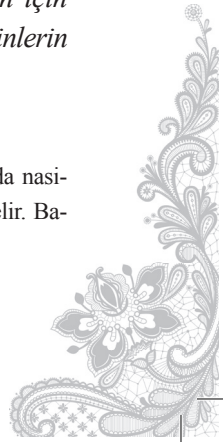
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

«الَّذِينَ النَّصِيحَةُ» قُلْنَا: لِمَنْ؟ قَالَ: «لِلَّهِ وَلِكِتَابِهِ
وَلِرَسُولِهِ وَلَائِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ»

Rasulullah (s.a.s) “Din nasihattir” buyurdu. Biz kendisine: “Kimin için nasihattir?” dedik. Peygamber Efendimiz: “Allah, Kitabı, Rasûlü, müminlerin yöneticileri ve tüm müslümanlar için nasihattir” buyurdu.

Müslim, İmân 95.

Nasihat, Arap dilinin en kapsamlı kelimelerinden biridir. Bazılarına göre burada nasihatten maksat “samimiyettir” ki o zaman hadis “dîn samimi olmaktadır” anlamına gelir. Bazılarına göre de nasihatten maksat “nasihat/öğüt”tür.

DİNDE SAMİMİYET

Efendimiz peygamberlikle görevlendirildiği dokuz sene boyunca Mekkeli-leri İslam'a davet etti. Ancak onlardan gördüğü karşılık giderek artan bir nefret ve şiddet oldu. Peygamberliğin onuncu yılında en büyük hamisi olan amcası Ebu Talip de vefat edince ortam iyice dayanılmaz bir hal aldı.

Bunun üzerine Peygamberimiz güçlü bir kabile olan Sakifliler'den yardım istemek ve onların himayesine girebilmek ümidiyle Taif'e gitti. Oraya varınca kabilenin en önde gelen üç reisi ile konuştu ve onları İslam'a davet edip yardımlarını istedi. Fakat onlar dine daveti kabul etmek veya en azından Arapların meşhur misafirperverliğine uygun olarak ikram ve hürmet göstermek yerine onun davetini açıkça reddettiler. Son derece ters ve kaba davrandılar. Kimisi "Allah peygamber olarak bula bula seni mi bulmuş?" derken bazıları da kendisiyle hiçbir şekilde konuşmadılar. İleri gelenlerden bu karşılığı gören Efendimiz başkalarıyla da konuşmaya çalıştı ama herkes ondan yüz çevirdi.

Bunun üzerine şehirden ayrılmaya karar veren Allah Resulü'nün gözünü yıldırıp bir daha kendilerini rahatsız etmesini önlemek için şehrin çocuklarını peşine takıp onunla alay etmelerini ve taşlamalarını söylediler. O gün yanında bulunan Zeyd b.Harise Efendimizin vücudundan akan kanların ayakkabısını boyadığını, nihayet onların elinden kurtulup bir bağa sığındıklarında Efendimiz'in yaptığı duanın özeti onun Rabbine imanını ve O'nun verdiği göreve nasıl samimiyetle bağlandığını göstermesi açısından asırlardır biz Müslümanlara rehberlik eder:

"Ya Rabbi! Güçsüzlük ve çaresizliğimi yalnız sana arz ediyorum. Ey merhametlilerin en merhametlisi! Sen ezilenlerin, hor görülenlerin Rabbisin. Sen benim Rabbimsin. Eğer üzerime çöken bu musibet ve eziyetler gazabın nedeniyle değilse, çektiklerimin hiç birine aldırmam, hepsine gönülden tahammül ederim. Ya Rabbi, hoşnut kalacağın kadar memnuniyetimi sunuyorum. Sen her türlü tövbe ve istiğfara layık olansın. Kuvvet ve kudret ancak senindir." (Fezail-i A'mal, Kandehlevi)

Yunus Emre der ki:

*Aşk bahrına dalmayan canını feda kalmayan
Senin cemalin görmeyen meydana gelmez Allahım
Aşık Yunus seni ister lütfeyle cemalin göster
Cemalin gören aşıklar ebedi ölmez Allahım*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ
هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا
أُوتُوا وَيُؤْتُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ
وَمَنْ يُوقِ شَحْحَ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

“Onlardan önce bu yurda yerleşmiş ve gönülden inanmış olanlar, kendilerine göç edip gelenleri severler, onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar; ihtiyaç içinde olsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin bencilliğinden korunmayı başarsa işte kurtuluşa erecekler onlardır.”

Haşr 59/9.

Ayette, Hz. Peygamber’e ve onunla birlikte Medine’ye hicret eden muhacirlere kucak açmış, bütün imkânlarını onlarla paylaşmaktan mutluluk duymuş hatta onları kendilerine tercih etmiş bulunan Ensar övülmektedir. Müslümanlara da daima sevgi ve saygıyla yâdedilmesi gereken bu örnek nesle ait fotoğrafın en önemli ikinci karesini oluşturdukları hatırlatılmış olmaktadır. Ensarın bu örnek kişiliğinden söz edilirken “ihtiyaç içinde olsalar bile onları kendilerine tercih ederler” ifadesi kullanıldığından, İslâm ahlakçıları burada geçen fiilden hareketle, cömertlik erdeminin özel bir türü olarak “başkasını kendisine tercih etme” anlamına gelen *îsâr* terimini geliştirmişlerdir.

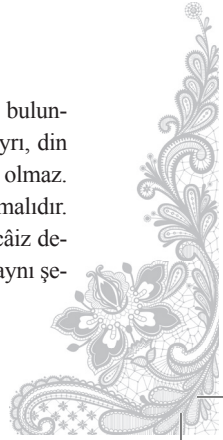
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

“Sizden biriniz, kendisi için arzu edip istediği şeyi, din kardeşi için de arzu edip istemedikçe, gerçek anlamda iman etmiş olmaz.”

Buhârî, İmân 7; Müslim, İmân 71-72.

Hadisimiz, müminler arasındaki kardeşlik duygularının ne kadar ileri seviyede bulunması gerektiğinin bir ifadesidir. Gerçek mümin, kendisi için arzu ettiği iyilik ve hayrı, din kardeşi için de aynen arzu eder ve ona karşı bir haset, çekememezlik duygusu içinde olmaz. Müminin, din kardeşinde de bulunmasını istediği şey, hayırlı bir nimet cinsinden olmalıdır. Yoksa kendi başına gelen bir belayı, bir kötülüğü din kardeşi için arzu etmek, asla câiz değildir. Müminin, kendisi için kötü gördüğü şeyleri, din kardeşi için de kötü görmesi aynı şekilde imanın kemâlidir. Bugün empati denilen şey böyle bir şey olmalıdır.

HERKES İÇİN İYİLİK İSTEMEK

Şeyh Sadi Bostan ve Gülistan'da din kardeşinin ayıbını örtüp, daima iyiliğini istemek hakkında bir bahis açar ve der ki:

Müridlerinden biri Davud Tâî'nin yanına geldi ve bir sufi arkadaşını, içine düştüğü kötü durumdan dolayı eleştirmeye başladı. Şeyhin canı sıkkıldı, bir müddet düşündü sonra o dervişe dedi ki "Git o sufiyi içinde bulunduğu durumdan kurtar ve selametle evine götür. Sen kardeşini mahalde rezil etme ki felek de seni şehirde dillere destan etmesin."

Yine bir gün sufiler oturmuş sohbet ediyorlarmış. İçlerinden birisi orada bulunmayan birini çekiştirmeye ve hakkında kötü sözler söylemeye başlamış. Orada bulunanlardan biri ona "Sen hiç düşmanlarla gaza ettin mi?" diye sormuş. Adam böyle bir amaç için o güne kadar evinden dışarı adım atmadığını söyleyince o sadık derviş "Ben senin gibi uğursuz adam görmedim. Kafirler senin gazabından emin oluyorlar da Müslümanlar dilinden kurtulamıyorlar" demiş.

İyilik o kadar geniş bir sahayı kuşatır ki hepsini tek tek saymak imkansızdır. İyiliğin bu genişliği sayesinde her durumdaki insan iyilik yapma fırsatı bulur. Hiçbir şeye gücü yetmeyen kişi bile herkes için hüsnü zan besleyip hayır dua ederek iyilikte çok üstün bir mertebeye ulaşabilir.

Şeyh Sadi uzağı gören insanların kimsenin gönlüne kin tohumu ekmeyeceğini, çünkü Allah'ın bazen birinden alıp ötekine vereceğini söyler. Buna örnek verirken de "harman sahibi başakçıya kafa tutarsa kendisi zarar eder" diyerek emrin altında çalışanlara bile kötü muamele edilmemesini, bundan iş sahibinin zararlı çıkacağını hatırlatır.

Şeyh Sadi bir koyunu boynuna bağlanmış iple arkasından götüren bir gence "Bu koyun senin arkandan o ip yüzünden geliyor" deyince genç ipi çözer ve koyun yine de onun arkasından gitmeye devam eder. Genç der ki "Koyunu benim arkamdan koşturan ne iptir ne de tasma. Ona verdiğim ot ve yedirdiğim arpadır. Ey iyi insan! Kötülere hoş davran. Çünkü köpek bile senin ekmeğini yediği için seni korur. Koskoca filler lütuf gördüğü için sahibine saldırmaz."

Ziya Paşa'nın dediği gibi:

*İncinmemek istersen eğer mülkü fenada
Bir kimseyi incitmeme hasrı meram et*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

“İçinizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.”

Ali İmran 3/104.

Ayette geçen ümmet iman kökünden olup/topluma önderlik edecek olan grup anlamına gelmektedir (bk. Bakara 2/128, 213). Yüce Allah Müslümanların içinde onlara önderlik edecek, birlik ve beraberliklerini sağlayacak, onlara iyiliği emredecek, onları kötülükten sakındıracak, insanları İslâm’a çağırarak bir sosyal kontrol mekanizmasının bulunmasını istemektedir. Müfessirler Müslümanların böyle bir kurumu oluşturmalarının farz-ı kifâye olduğunu belirtmişlerdir. (*Elmahlı, II, 1155*). Bu faaliyette görev alanlar:

- 1- İnsanları iyiliğe, doğruluğa ve yararlı olan şeylere çağıracaklar, kötülüklerden sakındıracaklardır.
- 2- Toplumun birlik ve bütünlüğünü sağlayacaklar, onları bölünüp parçalanmaktan koruyacaklardır.

Emir bi'l-ma'rûf “İyi olanı emretme, iyiliği ve güzelliği yaymaya çalışma”, *nehiy ani'l-münker* ise “Kötülüğü yasaklama, kötülüğe karşı çıkma” anlamına gelir.

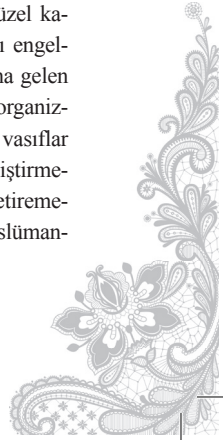
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ

“Kim bir kötülük görürse, onu eliyle değiştirsin. Şayet eliyle değiştirmeye gücü yetmezse, diliyle değiştirsin. Diliyle değiştirmeye de gücü yetmezse, kalbiyle düzeltme cihetine gitsin ki, bu imanun en zayıf derecesidir.”

Müslim, İmân 78.

“Münker” diye adlandırılan ve mârufun zıddı olan şey dinin ve aklın reddettiği; güzel kabul etmedikleridir. “Münkerin elle değiştirilmesi” toplumda kötülüğün yaygınlaşmasını engellemek için oluşturulacak toplumsal gücü ifade eder. Bilindiği gibi Arapça’da el mânâsına gelen “yed” kelimesi güç, kuvvet ve otoriteyi ifade etmektedir. Dolayısıyla toplumun icmaî organizması; eğitimi, denetimi ve toplumsal olgusuyla o kadar güçlü olmalıdır ki, kötü ve çirkin vasıflar yaygınlaşmaya imkan bulamasınlar. İslâm âlimleri, genel anlamda kötülükleri el ile değiştirmenin yöneticilerin, dil ile değiştirmenin âlimlerin; kalb ile değiştirmenin de bunlara güç yetiremeyen avamın görevi olduğunu söylerler. Bu da yukarıdaki değerlendirmeyi doğrular. Müslümanlar, bu görevleri yerine getirecek bir yapıyı kurmak durumundadırlar.

MÜNKER/KÖTÜLÜKLE MÜCADELE

Çağımızda giderek hakim olan görüşe göre kişisel tercihler dokunulmazdır ve kimse kimseye karışmamalıdır. Oysa yukarıda okunan Hadis-i Şerif'te Efendimiz (s.a.) bize, kötülüğü elimizle ve dilimizle engellemeye çalışmamızı, bunu yapamadığımız zaman da hiç olmazsa kalben ondan uzak durmamızı söylüyor. Toplumda olup bitenlere bu açıdan baktığımızda aslında toplumun hoşuna gitmeyen konularda, özellikle de sosyal medyada çok şiddetli tepkilerin verildiğini, sosyal linçlerin yapıldığını görüyoruz. Demek ki toplum, kimsenin hiçbir konuda kimseye karışmamasını değil, kendisini haklı gördüğü konularda karışılmamasını istiyor. Bu da gösteriyor ki insanların birbirine tamamen ilgisiz kalıp hiç karışmaması imkansızdır. Burada sorun hangi davranışın karışılması gereken yanlış bir durum olacağına kimin karar vereceğidir. Kur'an ve Sünnet'e inanan bir Müslüman için doğrunun ve yanlışın kaynağı bellidir. Allah ve Resulü neyi yanlış ve çirkin görmüşse o yanlış ve çirkindir ve elimizden geldiği kadar düzeltilmelidir.

Burada Peygamber yolunu izleyen bir Müslüman'ın dikkat etmesi gereken şey bunu şefkat, nezaket, gerçek bir saygı ve sevgiyle yapmasıdır. Kendini herkesten üstün görüp, başkalarını da hata arayan bir gözle inceleyerek daima düzeltilecek bir şeyler bulmak Peygamberimizin yolu değildir. O insanları kırmadan, uzaklaştırmadan, kötü hissettirmeden, şefkatle ve muhabbetle eğitmiş, iman eden herkesi, ne günah işlemiş olursa olsun ümmeti olarak görmüş ve affetmiştir. Ama kötülüğün pervasızca işlenip toplumda normallik kazanmasına da sessiz kalmamış, tedbirini almıştır. Bütün bunları yaparken de kötü ve günahkar ile değil, kötülük ve günahla mücadele etmiş, nice günahkâr insanlardan salih mü'minler yetiştirmiştir.

Tasavvuf terbiyesi de kötülükle mücadele ederken kendimizi unutmayı ve asla kendinden emin olmamayı öğretir:

Şairin dediği gibi:

*Acep bu benim canım azad ola mı Ya Rab
Yoksa yedi Tamu da bana kala mı Ya Rab
Acep bu benim halim yer altında ahvalim
Varıp yatacak yerim akrep dola mı Ya Rab
Allah olacak Kadı bizden ola mı razı
Görüp habibin bizi şefi' ola mı Ya Rab
Yunus kabre vardıkta Münker Nekir geldikte
Bize sual ettikte dilim döne mi Ya Rab*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

“İşte böylece onlar kendilerine yapılan uyarıları göz ardı edince biz de kötülüğü önlemeye çalışanları kurtardık, haksızlığa sapanları da yapmakta oldukları kötülüklerden ötürü dehşetli bir azap ile cezalandırdık.”

Araf 7/165.

Ayette, cumartesi günleri kendilerine balık tutma yasağı konan bir sahil kasabasında yaşayan üç grup insandan ikisi için Allah’ın uygun gördüğü muamele zikredilmektedir. Kötülüğü engellemeye çalışanlar kurtuluş müjdesine mazhar olmuşlar; onların uyarılarını dikkate almayıp Allah’ın hükümlerini çiğnemekte ısrar edenlerin de işledikleri kötülükler sebebiyle “dehşetli bir azap”la cezalandırılacakları bildirilmiştir; üçüncü grubun yani kendileri iyi olmakla birlikte kötülere uymayan, bunun yararlı olacağına inanmayan kesimin durumu hakkında bilgi verilmemiştir. Müfessirler bu hususta iki farklı görüş ileri sürmüşlerdir. Bir görüşe göre kötülüklerle mücadele etmedikleri için bunlar da kötülerin âkibetini paylaşacaklar, onlar gibi azaba çarptırılacaklardır. Hasan-ı Basrî’nin de katıldığı söylenen diğer bir görüşe göre, “Allah’ın helâk edeceği yahut şiddetli bir azapla cezalandıracağı kimselere ne diye öğüt veriyorsunuz sanki!” diyerek diğerlerinin işlediklerinin kötülük olduğuna inandıkları için onlar da kurtuluşa ereceklerdir (*İbn Kesîr*, III, 494-495; *Râzi*, 15, 39).

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَثَلُ الْقَائِمِ عَلَى حُدُودِ اللَّهِ وَالْوَاقِعِ فِيهَا، كَمَثَلِ قَوْمٍ اسْتَهَمُوا عَلَى سَفِينَةٍ، فَأَصَابَ بَعْضُهُمْ أَعْلَاهَا وَبَعْضُهُمْ أَسْفَلَهَا، فَكَانَ الَّذِينَ فِي أَسْفَلِهَا إِذَا اسْتَقَوْا مِنَ الْمَاءِ مَرُّوا عَلَى مَنْ فَوْقَهُمْ، فَقَالُوا: لَوْ أَنَا خَرَقْنَا فِي نَصِيبِنَا خَرْقًا وَلَمْ نُؤْذِ مَنْ فَوْقَنَا، فَإِنْ يَتْرَكُوهُمْ وَمَا آزَدُوا هَلَكُومًا جَمِيعًا، وَإِنْ أَخَذُوا عَلَى أَيْدِيهِمْ نَجَّوْا، وَنَجَّوْا جَمِيعًا

“Allah’ın çizdiği sınırları aşmayarak orada duranlarla bu sınırları aşıp ihlâl edenler, bir gemiye binmek üzere kura çeken topluluğa benzerler. Onlardan bir kısmı geminin üst katına, bir kısmı da alt katına yerleşmişlerdi. Alt kattakiler su almak istediklerinde üst kattakilerin yanından geçiyorlardı. Alt katta oturanlar: Hissemize düşen yerden bir delik açsak, üst katımızda oturanlara eziyet vermemiş oluruz, dediler. Şayet üstte oturanlar, bu isteklerini yerine getirmek için alttakileri serbest bırakırlarsa, hepsi birlikte batır helâk olurlar. Eğer bunu önlerlerse hem kendileri kurtulur hem de onları kurtarmış olurlar.”

Buhârî, Şirket 6; Şehâdât 30.

Peygamber Efendimiz birçok hadislerinde, insanların bir konuyu daha iyi anlamasını ve akıllarında tutmasını sağlamak için teşbihler, benzetmeler kullanmıştır. Bu hadis de onlardan biridir. Toplumda bir kısım insanların yaptıkları kötülükler, işledikleri haramlara, uygunsuz davranışlara göz yumulur, engel olunmazsa, toplu yıkım kaçınılmaz olur. Müslüman, kendisini kötülük yapmaktan uzak tuttuğu gibi, aynı zamanda başkalarının kötülüklerine engel olmakla mükelleftir.

Dini Bilgiler

BERAT GECESİ

Berat Arapça "*berâet*" kelimesinin Türkçeleşmiş şeklidir. Berâet, "yükümlülükten kurtulmak ve temize çıkmak" anlamına gelir. Allah Teâlâ'nın bu gece kendisine yönelen ve mağfîret isteyen mümin kullarını temize çıkardığı kabul edilir.

İslam âlimlerinin bazıları Duhan Suresinin 3. ayetinde Kur'ân'ın "mübârek bir gecede" nazil olduğuna ilişkin ifadenin Berat gecesine işaret ettiği kanaatinde dirler. Bu görüşü benimseyen müfessirlere göre Kur'ân'ın tamamı Berat Gecesi Levh-i Mahfuz'dan dünya semasına inmiş, Kadir Gecesinde de peyderpey yeryüzüne inmeye başlamıştır.

Yine Duhan Suresinde geçen "her hikmetli işin ayrılması" ibaresinin tefsirinde aynı alimler Berat Gecesinde gelecek seneye kadar kulların rızıkları, ecelleri ve diğer durumlarının yazıldığını, ayrıntılı bir şekilde belirlendiğini dile getirmişlerdir. Bu gece, Rahmet Gecesi olarak da nitelendirilir. Resûlullah (s.a.) buyurmuştur ki "*Yüce Allah bu gece ümmetine öyle rahmet eder ki Kelb kabilesinin koyunlarının kulları sayısınca.*"

Bu gecenin ihyası hakkında Hz. Peygamber (s.a.s) "*Şaban'ın ortasında gece ibadet ediniz, gündüz oruç tutunuz. Allah o gece güneşin batmasıyla dünya semasında tecelli eder ve fecir doğana kadar 'yok mu benden af isteyen onu affedeyim, yok mu benden rızık isteyen ona rızık vereyim, yok mu bir musibete uğrayan ona afiyet vereyim, yok mu şöyle, yok mu böyle!' der*" buyurmuştur. Bu ve benzeri rivayetler zaman içinde bu gecenin diğer gecelerden farklı bir şekilde geçirilip daha fazla ibadet edilmesinde önemli bir delil olmuştur.

Bir kısım âlimlerin, kıblenin Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'dan Mekke'deki Kâbe istikametine çevrilmesinin Hicret'in ikinci yılında Berat gecesinde vuku bulduğunu kabul etmeleri de geceye ayrı bir önem kazandırmaktadır.

Hz. Peygamber Şaban ayına ve özellikle bu ayın on beşinci gecesine ayrı bir önem vererek onu ihya ettiğine dair diğer rivayetleri göz önüne alan bazı alimler bu geceyi namaz kılarak, Kur'an okuyarak ve dua ederek geçirmenin sevaba vesile olacağını, bu geceye mahsus olmak üzere belli bazı ibadet ve kutlama şekilleri ihdas edip adet haline getirmenin ise dinde yeri bulunmadığını söylemişlerdir. Kaynakların belirttiğine göre berat gecesine ait özel bir namaz yoktur. Ancak istediği kadar kaza ya da nafîle namaz kılabilir.

Şairin dediği gibi:

*Bu gün berat kandili, beratı isteyelim,
Hayatın akışına yeni bir yön verelim,
Canı, malı verene hep şükürler edelim,
Başlarımız secdede, hep tefekkür edelim...*

İSTANBUL
MÜFTÜLÜĞÜ

Cami Sohbetleri

Âyet Hadis
Dinî Bilgiler

Cami Sohbetleri
Âyet Hadis Dinî Bilgiler

MART 2018

MART 2018

**İSTANBUL
MÜFTÜLÜĞÜ**

Cami Sohbetleri

**Âyet Hadis
Dinî Bilgiler**

Âyet Hadis Dinî Bilgiler

Cami Sohbetleri

ŞUBAT 2018

ŞUBAT 2018